
3 1761 06576243 7

r. Folkethingsmand Berg

og hans

Optræden

ved

Mødet i Kolding den 20de Juli 1873

af

Knud Høyer,
Overlærer ved Vejle Amtskole i Kolding.

---

givet af Folkeforeningen for Kolding og Omegn.

Kolding.
Kommission hos Boghandler Jakob Lund i Kjøbenhavn.
„Kolding Avis"s Officin. (V. Møllers Enke).
1873.

Hr. Folkethingsmand Berg

og hans

Optræden

ved

Mødet i Kolding den 20de Juli 1873

af

Knud Høyer,
Overlærer ved Vejle Amtskole i Kolding.

Udgivet af Folkeforeningen for Kolding og Omegn.

Kolding.
„Kolding Avis"s Officin. (V. Møllers Enke).
1873.

Forord.

Blandt de Partimøder, som ere blevne afholdte omkring i Landet efter den sidste Rigsdagssamling, er der vel neppe noget, der har tiltrukket sig større Opmærksomhed, og som mere er bleven omtalt i Bladene, end det, Hr. Berg holdt her i Kolding den 20de Juli. Uagtet der har været skrevet meget derom, forekommer det mig dog, at nogle Ord endnu, der fremkomme under en anden Form end Bladartikler, ikke vil være afvejen, nærmest fordi Hr. Bergs Udtalelser udenfor Rigsdagen har, ifølge den Stilling, han indtager til sit Parti, en langt større Betydning, end Udtalelser af de fleste andre Rigsdagsmænd. Jeg kunde have ønsket, at det, der kan og bør siges mod Hr. Bergs Paastande og Angreb, var kommet fra en Mand, der bedre end jeg kunde dømme om Paastandenes politiske Værd; men Forholdene ere nu engang saaledes, at kommer der ikke Noget fra min Haand, da kommer der Intet. Deri altsaa og der i at jeg var den Eneste, som den 20de Juli søgte at imødegaa Hr. Berg, søger jeg min Berettigelse til Udgivelsen. De Midler, jeg har benyttet under Nedskrivningen, ere tre forskjellige Referater i Byens tre

Blade, nogle Optegnelser under Mødet og min Hukommelse. Med Hensyn til Referatet i „Kolding Folkeblad" maa jeg bemærke, at dette ligner Hr. Bergs Tale omtrent som et afrundet Legeme ligner et Legeme med skarpe Spidser og Kanter. Hovedindholdet er det samme, men mange af Spidserne og Kanterne ere borte, skjøndt der er nok tilbage endda. Der kan muligvis være En eller Anden, der mener, at hvis jeg vilde give nærværende lille Arbejde i Trykken, da burde det være sket for længe siden; men efter at have ofret 8 Dage af min Ferie, for at Hr. Berg ikke skulde staa aldeles uimodsagt, vilde jeg gjerne bruge Resten som Fritid, og efterat Skolen paany var begyndt, var der Ting, der gik forud. Imidlertid mener jeg, at det kommer tidsnok; thi endnu staa jo alle Spørgsmaalene uforandrede paa Dagsordenen.

Knud Høyer.

Ved Grundlovsfesten her i Kolding blev i Sommer en af mig „For Grundloven" skreven Sang afsungen, hvori følgende Ord forekomme:

„Og Magten skal deles af Folk og af Drot
Og Alle vi høre til Folket,
Med Lighed for Loven i Hytte som Slot,
Se der er vor Grundlov fortolket;
Og det uden List,
Og dog er det vist,
Saadan er den bedst for os Alle tilsidst."

Disse Ord vil jeg tillade mig at sætte foran; thi uagtet de kun forekomme mig at indeholde simpel Sandhed, blive de dog bestridte af Hr. Berg, saavel i deres Helhed, som Ord for Ord. Efter Bergs Mening skal Magten **ikke** deles af Folk og Drot; men „Folket" har grundlovmæssig Ret til „Selvstyrelse". Vi høre **ikke** Alle til Folket; thi „Folket" betyder efter Bergs nyeste Udtalelser kun Flertallet, medens Folket tidligere (dengang det forenede Venstre endnu ikke havde Flertallet) var ensbetydende med Almuen og Arbejderne. Loven er **ikke** lige for Alle; der gives en Lov for Arbejderne, og en anden for de gunstigere stillede Samfundsklasser. Den Fortolkning, som, rigtignok i stor Korthed, er givet i de anførte Linier, er **ikke** en ærlig, men tvertimod en snedig og listig Fortolkning, ved hvilken „lejede" augustinske Professorer søge at fraliste os vor Frihed. — og saalidt vilde Grundloven tilsidst være bedst for os Alle, naar den opfattedes saaledes, at Folket da ligesaa godt kunde underskrive sin egen og Frihedens Dødsdom.

Efter nogle indledende Bemærkninger begyndte Hr. Berg sin Tale saaledes:

„Man mødte da paa Pladsen (i Rigsdagen) for at udføre det Hverv, Vælgerne havde paalagt de Valgte, at fremme en rolig, besindig og fremadskridende Udvikling og gjennemføre Folkets Vilje ej blot i Lovgivningen, men ogsaa i Styrelsen."

Saa kjønt som disse Ord nu end lyde, er der dog meget, som med god Grund kan siges derimod. Der kan og bør for det Første strax nedlægges en bestemt Indsigelse imod, at Berg og hans Parti særlig repræsentere r „Folket". Som Enhver veed, har det yderste Venstre altid villet hævde sin Eneret paa at være virkelige Folkerepræsentanter og paa at kjende Folkets Trang og Folkets Krav. Denne Paastand har været gjort med samme Styrke, dengang de vare i Mindretal, som nu, da det forenede Venstre har opnaaet et meget lille Flertal, og, vel at mærke, kun et meget lille Flertal i det ene Thing, medens det er i afgjort Mindretal i det andet. Gives der virkelig nogen, som, efter nøjere at have tænkt derover, vil paastaa, at Folket ene repræsenteres af Berg og hans Parti, medens alle andre staa udenfor Folket? Naar man hørte Hr. Bergs Tale og hørte det Bifald, hvormed hvert Ord blev modtaget, fristes man imidlertid til at antage, at der ikke alene gives Nogle, men at det store Flertal mener, at saa godt som Alle, der ikke høre til Almuen og Arbejdere, bør udelukkes fra enhver Indflydelse, ikke alene paa Lovgivningen men paa Statens Styrelse. Med stormende Bifald hørte Forsamlingen paa, at „Folkets Vilje" var blevet **Nul**, fordi Regeringen holdt med Godsejerne, **Nul**, fordi den holdt med Præsterne, **Nul**, fordi den holdt med Embedsmændene, og **Nul**, fordi Regeringen holdt med de mere Formuende. Og dog blev Fæsteloven, Pensionsloven, Præstelønningsloven, Præstekaldelsesloven og Toldloven kun anførte som Exempler paa den dybe Ringe-

agt som Regeringen havde vist mod Folkets Vilje. Dersom nu Hr. Berg havde sagt, at „det forenede Venstre"s Vilje blev **Nul**, da kunde der have været Mening deri, men at sige, at „Folkets Vilje" blev **Nul**, det er en ligesaa uforskammet som taabelig Paastand; thi selv Hr. Berg vil dog vel neppe for Alvor slaa en Streg, ikke alene over Godsejere, Præster og andre Embedsmænd, men tillige over al Formue og paastaa, at kun den Del af Befolkningen, der hverken har Embede, Hartkorn eller Formue, kun den Del af Folket skal have Del i Lovgivningen, og kun den skal gjennem sine valgte Tillidsmænd styre Landet, naar det parlamentariske System bliver gjennemført, og naar „det forenede Venstre" har skaffet Folkets Ret til Selvstyrelse fornøden Anerkjendelse.

Den egentlige Mening af Bergs Ord er da den, at „det forenede Venstre"s Vilje blev Nul. Dersom dette nu virkelig i mange Tilfælde har været saaledes, hvis er da Skylden? ganske vist det forenede Venstres egen, idet det betragter sig selv som „Folkets" eneste Repræsentanter og som en Følge deraf ikke kan og ikke vil indrømme, at der er Andet, hvortil der bør tages Hensyn, end netop til dets Vilje. Men saalænge det forenede Venstre kæmper for at være eneraadende, er det dog aabenbart, at dets Vilje bliver bekæmpet af andre ligeberettigede Faktorer. En naturlig Følge bliver det da, at det forenede Venstre kommer til at møde Modstand paa Punkter, hvor det ellers ingen vilde have mødt, og at dets Vilje let bliver Nul, netop fordi det kun trodser paa sin Magt, medens dets Vilje vilde have havt stor Vægt, dersom det var gaaet Overenskomstens Vej og ikke havde søgt at tilsidesætte den ene Statsborger for den anden.

Men har nu virkelig „Folket"s — det vil sige det forenede Venstres — Vilje været Nul, saaledes som Hr. Berg paastaar? Lad os blot tage et af Hr. Bergs Exempler. Han siger (efter „Kolding Folkeblad"): „Man

søgte en Omordning af Skatteforholdene, sigtende til, at de, der have mindre, kunne slippe noget for Byrder ved Told og lignende, og der indførtes en lempelig Formuesskat, men dette ønskede de Formuende ikke, Regeringen holdt med disse, og Folkets Vilje var — Nul!" Veed Hr. Berg virkelig, hvad Nul er? Hvis han veed det, da er det et meget stærkt Stykke at byde en Forsamling denne Mundfuld; thi Enhver, der nok saa overfladisk har læst om Behandlingen af Toldloven, veed, at Regeringen viste den allerstørste Imødekommen mod Venstres Forslag, og han veed ogsaa, at Reformerne strandede derpaa, at Partiet ikke vilde anvise nogen anden Maade, hvorpaa det Tab, Statskassen vilde lide ved Toldnedsættelserne, kunde dækkes, end den, at det hvert Aar vilde bevilge Pengene paa en Maade, der ikke nærmere bestemtes. At ingen Regering kunde indlade sig derpaa, det var noget, det forenede Venstre kunde sige sig selv forud; men det bliver da aldeles uforsvarligt, at en Folkerepræsentant kommer med Sligt; thi han kan kun gjøre det med den Overbevisning, at Størsteparten af Tilhørerne ikke kjender Sagens Sammenhæng, og i Tillid til, at enhver, der vover at modsige ham, vil blive overdøvet. Men ligesaalidt som Folkets, — det vil sige det forenede Venstres, — Vilje blev betragtet som Nul i denne Sag, ligesaalidt er den blevet det i de andre, og alle Hr. Bergs Nuller ere kun Beviser paa den mageløse Mangel paa Vederhæftighed, der Aar for Aar mere og mere udmærker ham, naar han taler for en offentlig Forsamling. Hr. Berg er ikke ganske uvittig bleven sammenlignet med en Gøgler, og ligesom dette Slags Folk vinder i Dristighed derved, at deres første Øjenforblændelser lykkes godt, saaledes gik det ogsaa Hr. Berg, og om hans Foredrag den 20de Juli troer jeg nok, det tør siges, at det overtraf Alt, hvad man ved tidligere Lejligheder havde hørt af ham.

Efterat mindst fem „Folkeviljer" vare gjorte til Nuller

og forsvundne som Æg i en Pose, og efterat Hr. Berg hver Gang havde vist Forsamlingen den flade Haand, ligesom for at antyde, at han Intet skjulte, gik han over til at omtale et Par af de Lovforslag, der vare forelagte af Regeringen. Med et Par Ord affejede han Hærloven, idet han bemærkede, at denne vilde fjerne os endnu mere fra Folkevæbningen; men at Forsvarsudvalget, hvoraf han selv var Medlem, havde afgivet foreløbige Betænkninger, der, naar de toges til Følge, næppe vilde bringe os en virkelig Folkevæbning nærmere, det omtalte han naturligvis ikke. Med et Par Ord omtalte han Skoleloven, „ved hvilken Regeringen kun lidet agter paa, at Statsborgerne i et frit Land har det første og største Ansvar for sit Barn." — Lad os et Øjeblik se lidt nærmere paa denne Frase; thi andet forekommer denne Udtalelse mig ikke at være. Det er rigtigt, at Forældrene have det største Ansvar for Børnenes Opdragelse og Udvikling saavel i aandelig som legemlig Henseende; men nu lærer netop Erfaringen, at der gives ikke faa samvittighedsløse Forældre, der langt hellere søge at opnaa materielle Fordele ved Børnenes Arbejde end sørge for, at de lære Noget. Det er ikke tilstrækkeligt, at Forældrene have et stort Ansvar; thi jo større dette i Virkeligheden er, desto større er den Pligt, Staten har til at sørge for, at det sker Fyldest. Desuden er det en Kjendsgjerning, at man mere og mere, selv i de frieste Lande, kommer til den Overbevisning, at det er meget uheldigt at overlade den egentlige Arbejderbefolkning selv, om den vil lade Børnene lære Noget eller ikke. Det er kun en Frase, naar man, saaledes som jeg har hørt, vil udbryde: „mon da ikke den fattige Mand kan elske sit Barn ligesaa højt som den Rige?" Der er næppe Nogen, der vil benægte Rigtigheden heraf; men Sagen er den, at fra enhver Regel gives der Undtagelser, og det er Statens Pligt at beskytte de Børn, hvis Forældre ikke kunne eller ville opfylde deres Pligt. Tilmed er Fristelsen for den fattige Arbejder med en stor

Børneflok ofte meget stor til at lade Barnet eller Børnene forsømme Undervisningen, naar han derved kan vinde Noget, om end kun Lidet i dagligt Velvære. Det er meget langt fra, at heri indeholdes en Beskyldning mod Arbejderne, men det gaaer ikke an at lukke Øjnene for de virkelige Forhold. At Hr. Berg fik en Del Klap og Bifaldsraab, da han fortalte, at „man vilde lave en Statsskole, saaledes, at naar man trak i en Snor i Kjøbenhavn, nikkede alle Skolemestre og alle Børnene" — det er en Selvfølge; men hvad Hr. Berg ikke fortalte, og hvad Ingen syntes at erindre, det var, at Venstre et Aar i Forvejen med Bifald havde modtaget Efterretningen om, at denne Skolelov vilde blive forelagt, og paa et tidligere Standpunkt havde billiget de deri indeholdte Grundsætninger. Hr. Berg anvendte ikke lang Tid til at omtale Lovgivningsarbejderne, og den, der ikke vidste lidt Besked i Forvejen, skulde ikke blive synderlig klogere. Hr. Berg sluttede da ogsaa dette Afsnit med den Bemærkning: „at man kjendte jo det Hele." Om han nu har Ret heri, derved vil jeg tillade mig at sætte et stort Spørgsmaalstegn, skjøndt jeg udsætter mig for, at min Tvivl bliver betragtet som en Fornærmelse mod Forsamlingen. Jeg tror ikke at kunne begrunde Berettigelsen af min Tvivl bedre end med den Bemærkning, at hvis virkelig Forsamlingen „kjendte det Hele", da havde Hr. Berg vogtet sig for at gjøre Kunster med sine Nuller.

Derefter omtaltes de bekjendte Dagsordener, og jeg maa tilstaa, at jeg ikke forstod Hr. Bergs Mening, naar han sagde, at „de vare beregnede paa at bringe Modstanderne til at gaa i Vandet, og at Beregningen var lykkedes over al Forventning." Saaledes sagde Hr. Berg virkelig, og som sagt, jeg fatter ikke Meningen dermed; men hvad der forekommer mig let at fatte, det er, at en Rigsdagsmand har et alvorligt Hverv at opfylde, og at han har noget bedre at bruge Tiden til end at lave Lovforslag,

som han selv slaar ihjel ved motiverede Dagsordener for at faa Modstanderne til „at gaa i Vandet.“ Denne Fremgangsmaade synes mig at have nogen Lighed med den barnagtige Leg at bygge Korthuse for derefter at blæse dem om.

Derefter omtalte Hr. Berg Mistillidsadressen til Ministeriet. „Heri udtalte Thinget“, — det vil sige det forenede Venstre — „at Regeringen stod i Strid med Grundlovens Tanke; men man fik til Svar — at man ikke forstod Grundloven.“ Hr. Berg ytrede, at alle Rigsdagsmændene havde aflagt Ed paa Grundloven, og de fleste af dem havde aarevis beskjæftiget sig med Lovgivningsarbejder, støttede paa Grundloven, og nu fik de at vide, at de ikke forstod den Lov, hvorpaa de havde aflagt Ed. „Det var et mærkeligt Svar!“ sagde Berg. Ser man nu ganske bort fra, hvad der kan være Kongens personlige Mening i denne Sag, vil dog neppe nogen for Alvor nægte, at han sikkerlig har en personlig Mening og Overbevisning, og ligesaa sikkert som det er, at den ægte konstitutionelle Konge ofte maa underordne denne personlige Mening andre Statsmyndigheder, ligesaa sikkert maa det antages, at han, naar ikke tvingende Omstændigheder ere forhaanden, taler, som han mener, uagtet han kun kan tale igjennem sine ansvarlige Ministre. Desuden maa det bemærkes, at de Sammenligninger med andre Konger, Hr. Berg senere kom med, de passe ikke. Kongens Stilling hos os er en anden end i England og Belgien. Hos os fører Kongen Forsædet i Statsraadet, i England ikke. I Belgien siger Grundloven, at al Magt i Staten udgaar fra Folket, i vor Grundlov derimod findes Intet om „Selvstyrelse“*). Hvorledes Grundlovene ere i Italien og Grækenland, hvis Kon-

*) Se Prof. Henning Matzens Bog: „Grundloven og Folkets Selvstyrelse.“

ger Berg anførte som lysende Exempler, det veed jeg ikke, men rimeligt er det, at de ere vidt forskjellige fra vor Grundlov. Saameget er imidlertid vist, at der ikke findes nogensomhelst Paragraf i vor Grundlov, der kan formene Kongen at have en personlig Overbevisning, og da han har den utvivlsomme Ret at vælge sine Ministre, er det dog rimeligt at antage, at han til Tider, hvor Folkets virkelige Mening kan være tvivlsom, vælger saadanne, der dele hans Opfattelse. Imidlertid skal jeg ikke lægge nogen Vægt derpaa. Den Tid er forbi, da Kongen kunde sige „Vi alene vide", og for Kongens Ord bærer Ministeren, der har undertegnet, Ansvaret. Jeg kan være fuldkommen enig med Berg og alle Venstremændene deri, at Kongen bør holdes uden for Sagen. Tilmed er Kongen dog kun et Menneske, og der er ikke nogen særlig Grund til at antage, at netop han, bedre end andre oplyste og lovkyndige Mænd, er istand til en rigtig Fortolkning af Grundloven. „Lad Kongen være udenfor Striden", siger Berg, og deri har han Ret; men han har da saameget desto større Uret, naar han i sine senere Udtalelser drog Kongen ind i Striden og i Forhandlingerne, og det paa en Maade, der efter min og Fleres Opfattelse var højst upassende, ikke at tale om den „loyale Advarsel", han gav Kongen ved Rigsdagens Slutning.

Vi forstaa ikke Grundloven! — „det var et mærkeligt Svar", sagde Berg den 20de Juli i Kolding, „det var et haardt Svar", sagde Buch i Vonsild den 13de Juli, og rimeligvis have alle de forenede Venstremænd sagt noget lignende rundt om i Landet.

Der er imidlertid noget, som ikke maa overses. Det er ikke alene „det forenede Venstre"s Medlemmer, der have aflagt Ed paa Grundloven, og som mene at forstaa den. 55 Medlemmer stemte for Adressen, medens et Mindretal paa 30 Medlemmer støttede Regeringens Opfattelse.

Men dertil kommer, at ogsaa Landsthingets Medlemmer have aflagt Ed paa Grundloven, og hvormeget man end vil bestride Landsthingets Ligeberettigelse med Folkethinget, er der dog ingensomhelst Grund til at antage, at Landsthingets Medlemmer mere end Folkethingets skulde mangle Evne til at forstaa Grundloven. I Landsthinget var der imidlertid kun 8, som delte det forenede Venstres Anskuelser, hvorimod 44 Medlemmer afgav ganske den samme Erklæring som Ministeriet. Af hele den samlede Repræsentation har altsaa 63 Medlemmer een Anskuelse af Grundloven, 74 har en anden. Hvem har nu Ret? — Paa Grund af, at Ministeriet har en Majoritet i den samlede Repræsentation af 11 Stemmer, mener jeg just ikke, at Spørgsmaalet lader sig afgjøre; thi det var jo muligt — det være sagt i fuld Alvor — at en af de forenede Venstremænd saa klarere end 10 af hans Modstandere. — I det Hele taget forekommer det mig, at Tallet og Tallet alene aldrig kan afgjøre, hvad der er Ret eller Uret, og man burde derfor aldrig trodse paa Tallet, saalænge det er muligt paa anden Maade at finde det Rette. Der er imidlertid en anden Omstændighed, der taler for, at den Opfattelse, som de 74 deler med Ministeriet, er den rette. De 55 i Folkethinget, hvortil de 8 i Landsthinget slutte sig, danne nemlig et Parti, og hvormeget man end vil tale om et „Højre" i Modsætning til „det forenede Venstre", et Højreparti i dette Ords egentlige Betydning findes ikke, og det er en ligefrem Selvfølge, at den, der træder ind i et Parti, han kan ikke være noget virkeligt brugbart Partimedlem, naar han ikke til en vis Grad vil give Afkald paa sin Selvstændighed og mere eller mindre blindt hen følge den givne Befaling.

Der er jo imidlertid endnu en Mulighed, og det er den, at den absolute Ret eller Uret hverken findes paa den ene eller den anden Side, men ligger midt imellem. Deri har imidlertid „det forenede Venstre" Uret, at det vil gjøre

særlig sin Mening til „Folkets" Mening, medens det uden videre vil sætte Alle, der have en anden Mening, udenfor; thi det kan ikke tidt nok gjentages, at det forenede Venstre jo kun har et lille Flertal i Folkethinget og er i overvejende Mindretal i Landsthinget.

Dersom det nu er muligt at afgjøre, hvem der har Ret og hvem der har Uret, uden at tælle Stemmerne, da forekommer det mig, at en saadan Afgjørelse maatte være den bedste; men skal nødvendigvis Retten og den rette Forstaaelse afgjøres af Tallet alene, ret som om Folkets Repræsentanter hørte til den ene eller den anden af to slagfærdige fjendtlige Armeer, da maa der andre Tal til, og da maa det paa anden Maade end ved løse Paastande bevises, at Landsthinget bør og skal underordne sig Folkethinget.

Hr. Berg og de øvrige forenede Venstremænd holde meget af at sammenligne den nuværende Tilstand og Folke stemning med den i 1854, da det Ørstedske Ministerium var ved Roret; men skjøndt disse Mænd holde meget af Tal, har jeg ikke set eller hørt, at de nogetsteds har oplyst deres Vælgere om den store Forskjel, der i saa Henseende er mellem dengang og nu. Dengang indgav Folkethinget en Mistillidsadresse til Ministeriet med 77 Stemmer mod 3 — skriver tre —, og Landsthinget sluttede sig til Folkethinget med 31 Stemmer mod 11. Altsaa Folkerepræsentationen i sin Helhed med 108 Stemmer mod Regeringen og 14 for.

Og desuagtet beholdt Kong Frederik den 7de disse Raadgivere endnu i 9 Maaneder, og først da ved ny Valg „Folket" havde godkjendt sine Repræsentanters Votum, først da modtog Kongen Ministeriets Begjæring om Afsked. De forenede Venstremænd sige: dengang anerkjendte det nationalliberale Parti „Folkets berettigede Krav"; men — ak, hvor forandret! — nu ville de ikke yde denne Anerkjendelse. Dette er imidlertid ganske rimeligt; thi Forskjellen

er overordentlig stor. Næsten Enstemmighed i Folkethinget og et meget stor Flertal i Landsthinget, 108 mod 14, det betyder dog noget andet end et ikke stort Flertal i Folkethinget og afgjort Mindretal i Landsthinget, det betyder noget andet end 63 mod 74. I det første Tilfælde er der mer end 7 Medlemmer mod 1, i det andet er der flere for end imod Ministeriet. I det første Tilfælde kan man med fuldstændig Ret tale om en „Folkevilje", i det andet ikke. — Det maa imidlertid ikke glemmes, at desuagtet „befalede" Kongen Ministeriet at blive, og det blev i 9 Maaneder, og det tør vistnok siges med Sikkerhed, at for et Flertal som det, „Venstremændene" nu kunne stille paa Benene, vilde det Ørstedske Ministerium aldrig have veget Pladsen.

For et Aarstid eller noget længere siden ytrede jeg ligeoverfor Hr. Berg, at Partiet kunde være fuldtberettiget til at stræbe efter Magten, naar der vare visse Forudsætninger tilstede. Den første var den, at Partiet besad virkelige politiske Kræfter, med hvilke de Pladser kunde besættes, hvorfra det vilde fordrive sine Modstandere, og den anden var den, at Partiet ikke alene havde et virkeligt Flertal i Folkethinget, men tillige et lille, om end kun lille, Flertal i Landsthinget. Da jeg nævnede Landsthinget, afbrød Hr. Berg mig med de Ord: „det behøves ikke!" og senere søgte han paa samme Møde at bevise, at det var ligegyldigt, om Landsthinget var med eller ikke. Hr. Bergs Beviser forekom mig dengang kun at være Paastande, og foreløbig har jeg da faaet Ret med min Mening; hvorledes Enden vil blive, vide vi ikke endnu.

Efter at have faaet det Svar: „at vi ikke forstode Grundloven", siger Hr. Berg, forekom det de fleste af Venstre, at det klareste Svar, man kunde give Ministeriet herpaa, var: „Vi kan ikke bevilge Eder 23 Millioner; I har Penge for 3 Maaneder; har I Lyst, saa kan I i den Tid spørge „Folket!" — Forsamlingen kjendte, hvorledes det

gik!" — Han vilde ikke bebrejde Nogen Noget; men man skulde se, at de 17 vare Mænd, der ikke vare bange for at hævde Folkefriheden, og som vilde indfri deres Ord i Fællesudtalelsen ved Handling. Om denne Udtalelse kan jeg ikke tilbageholde en Bemærkning.

Som bekjendt er ingen Rigsdagsmand bunden ved noget Løfte til sine Vælgere, men skal kun i hvert enkelt Tilfælde handle efter sin Overbevisning. Men naar en Rigsdagsmand ikke er bundet ved noget Løfte til sine Vælgere, hvis Anskuelser han dog saavidt muligt skal repræsentere, er det da ikke i høj Grad urigtigt, at en Rigsdagsmand er bundet ved Løfter til andre Rigsdagsmænd, hvis Anskuelser han ikke skal repræsentere, og hvorved han, idetmindste til en vis Grad, er forhindret i at handle efter sin egen Overbevisning. Hvorfor fører man Forhandlinger i Rigsdagen, dersom man har afgivet sin Stemme, før man hører, hvad der kan siges for eller imod en Sag? Maaske vil man sige, at Ingen forlanger, at Nogen skal stemme mod sin Overbevisning; men jeg vil da spørge: hvortil skal da et forud givet Løfte? — Dersom Løftet i Almindelighed kun gaaer ud paa at hævde Folkefriheden og arbejde for Fædrelandets Vel, at fremme nyttige Reformer o. desl., da er Løftet til ingen Nytte; thi det turde man dog vel antage, at med slige Forsætter møder enhver Folkerepræsentant i Rigsdagen. Har man derimod paataget sig en Forpligtelse om at stemme Ja eller Nej eller at afholde sig fra at stemme, da er den Drøftelse af en Sag, der dog skulde tjene til at klare Anskuelserne, aldeles unyttig for Sagens Realitet. Slige Fællesudtalelser, medens Rigsdagen ikke er samlet, forekommer mig at have en uhyggelig Lighed med Troppehvervinger. Man vil samle sin Styrke, før man rykker i Marken, og man vil beregne sin Feltplan efter Mandtallet, ret som man stod ligeoverfor en Fjende, og ikke som om alle Rigsdagsmændene skulle mødes, — ikke for at strides om, men for

at komme overens om, hvad der tjener Land og Folk bedst. Men her have vi da ogsaa en af de mørkeste Sider af det parlamentariske System, hvorefter man med stakaandet Heftighed higer. Altid Splid og altid Trætte, forbunden med en utaalmodig Stræben efter at gjøre sit Parti saa stærkt som muligt, snart for at kunne knuse sine Modstandere i aabent Slag, snart for ad snigende Omveje at kunne bringe ham til „at gaa i Vandet", selv om der er Udsigt til, at en stor Del af de Arbejder, hvorpaa man selv har ofret Tid og Kræfter, bliver til ingen Nytte. Ved Mødet den 20de Juli sammenlignede jeg det parlamentariske System med Trækken i et Tov. Ere de modsatte Partier lige stærke, da staar Alt stille; men nogle faa Overløbere kunne bringe Overvægten paa den Side, som passer dem bedst. Det er imidlertid ikke altid de bedste og paalideligste Kræfter, der erhverves paa den Maade, og den, der ret vil gjennemføre det parlamentariske System, han vil kun sjeldent kaste Vrag paa Kræfter, som han ellers vilde skyde tilside, han vil kun spørge, om de ere brugelige i Øjeblikket. Og mon der virkelig gives Nogen, til hvilken Side han end hører, der for Alvor vil nægte, at det forenede Venstre har modtaget den Hjælp, der kunde faaes, saavel fra det nationale Ukrudt Bjørnbakkerne, der næres af Madstræv, som fra den internationale Svamp Socialismen, der næres af Uvidenhed, og som truer med at skørne Tømmeret i Samfundsbygningen, dersom der ikke skaffes Lys og Luft. Det staaer saa klart for mig, at det parlamentariske System nødvendigvis maa medføre, at, saa godt som altid, Partihensyn maa sættes først, og dernæst kommer den Sag, man giver sig Skin af at arbejde for, i Betragtning. Det forenede Venstres Medlemmer benægte naturligvis, at Partihensyn staa øverst, og at vigtige Sager af den Grund tilsidesættes. Naar jeg nu er af modsat Mening, da veed jeg meget vel, at jeg vil blive overdøvet paa et af Hr. Bergs Folkemøder. Jeg vil da nøjes med den Over-

bevisning, at Enhver, der nogenlunde har fulgt den sidste Rigsdags Forhandlinger, vil give mig Ret. Der er endnu en anden Overbevisning, jeg har, og det er den, at ikke ganske faa af Venstremændene maa give mig Ret i deres stille Sind, og jeg betænker mig ikke paa at sige dette, uagtet jeg ikke er i Besiddelse af den Kunst, som Hr. Berg spottende tillagde Højremændene i Almindelighed, at kunne „ransage Hjerter og Nyrer".

Men Hr. Berg gav selv i korte Træk et Billede af en parlamentarisk Regering, som han kaldte en „virkelig Folkeregering." Billedet syntes at behage Størsteparten af Tilhørerne; mig forekommer det just ikke at være synderlig tiltalende. Hr. Berg udtalte sig omtrent saaledes: Ved en Folkeregering svinger Folkets Vilje frem og tilbage, snart til Højre og snart til Venstre, og Folket er berettiget til at fordre en Regering, der stemmer overens med dets Vilje. Kommer Folket i Tanker om, at det har gjort noget Galt, da gjøres det om igjen, og Folket bærer selv Ansvaret derfor. — Enhver kan indse, at her forstaaes ved „Folket" nødvendigvis kun den Del af Folket, som for Øjeblikket er i Flertal, medens alle andre ere — Nuller. Og disse stakkels Nuller, der godt kunne være næsten Halvdelen af Folket, ere nødte til at finde sig i Alt, som det regerende Flertal endnu ikke er „kommen i Tanker om" er galt, medens de ikke have Andet at gjøre, end at arbejde paa selv at faa Magten og gjøre Modstanderne til Nuller. I Sandhed meget tiltalende. Dette Billede af en Folkeregering fører med uimodstaaelig Magt Tanken hen paa andre Lande, hvor i denne Tid Folkeviljen svinger saa foruroligende hurtigt „frem og tilbage", at Folket slet ikke faar Tid til at gjøre det „om igjen", som det „kommer i Tanker om, der er gjort galt".

Det var paa det Sted af sit Foredrag, at Hr. Berg kom med de ganske mærkelige Ord, at vi bør naa dertil: „At ingen hæderlig Politiker

vilde paatage sig at danne et Ministerium, naar han ikke var forvisset om Tilslutningen af Folkethingets Flertal." Landsthinget behandledes med en vis Foragt, ret som om dets Mening intet havde at betyde, uagtet Hr. Berg dog godt veed, at det Sværd, som man kalder Finantslovens Nægtelse, og som man synes at være bange for skal ruste fast i Skeden, ligesaavel kan drages af Landsthing som af Folkething og svinges med samme Kraft. Det er nu imidlertid værd at erindre, at der har været ført megen Tale og megen Strid om Landsthingets Sammensætning, om der burde være kongevalgte Medlemmer eller ikke, og om de øvrige Medlemmer skulde vælges paa den ene eller den anden Maade. Det er værd at erindre, at det forenede Venstres fremragende Mænd har gjort Forsøg paa at bortforklare Betydningen af „livsvarig", for at kunne bortskaffe de gamle og indsætte ny kongevalgte Medlemmer, naar de selv kom til Magten. Maa man da ikke forundre sig over, at der gjøres saa meget Væsen af dette Landsthing, samtidig med, at der paastaaes, at dets Mening ingen Betydning har, eller i al Fald kun har Betydning, naar det i Hovedsagen deler Folkethingets Mening; thi da kan det muligvis bruges til at gjennemse Lovforslag paa samme Maade, som J. A. Hansen lod sig bruge til at gjennemse den Adresse, Boghandler Loria kom med fra Socialisterne.

Men lad os for et Øjeblik antage, at der fandtes en hæderlig Politiker, der vilde paatage sig at danne et Ministerium, der var forvisset om Tilslutning af Folkethingets Flertal, men lige saa forvisset om afgjort Modstand i Landsthinget. — Lad os dernæst antage, at Landsthinget nægtede Finantsloven. Lad os endvidere antage, at Striden fortsættes; der foretages Opløsninger; men Thingene vedblive at beholde den samme Sammensætning, og man kommer ikke videre; — men imidlertid opbruges

de bevilgede Penge. Hvad da? Dette Spørgsmaal har jeg ikke opkastet for at besvare det, men kun for at vise, at den „hæderlige Politiker", der kun støttede sig til Folkethinget, kunde komme i en ubehagelig Klemme. Dersom han ubetinget og i alle Tilfælde vil benægte Lovligheden af en „foreløbig Finantslov", da kan han ikke underskrive den, men maa indgive Begjæring til Kongen om Afsked. Dette vil imidlertid neppe have synderligt at betyde; thi den hæderlige eller uhæderlige Politiker, der vil paatage sig Ansvaret, han findes nok; thi Antallet paa dem, der have Lyst til Magten, er neppe ganske ringe, om end Hr. Berg har overdrevet Antallet paa dem, „der kribler og krabler" efter Ære og Hofgunst.

Og en Tilstand, som den her tænkte, vilde slet ikke være aldeles umulig, hvis Venstreførerne fik deres Ønsker om Magtens Herligheder opfyldte; thi det er neppe rimeligt, at Landsthinget vilde bøje Knæ for Hhrr. Berg og J. A. Hansen, fordi de sad paa Ministerpladserne, og Landsthinget vilde endda kunne støtte sig til et stærkt Mindretal i Folkethinget. Der har været talt og skrevet en Del om, at efter et Ministerium Berg & J. A. Hansen kunde følge et Ministerium Pio & Geleff; det forekommer mig imidlertid, at der langt snarere kunde frygtes for en Svingning henimod det absolute Kongedømme, hvorved meer eller mindre af den Frihed, der tilhører os, blev tabt. Og hvis var da Skylden? — aabenbart deres, som i ustyrlig Heftighed tragtede efter hele den Magt, som Frederik den 7de af fri Vilje **delte** med sit Folk. Det kunde let hænde sig her, hvad der før har hændt sig andetsteds, at netop de yderligst gaaende Frihedsmænd blive dem, der grave Frihedens Grav, og naar den først er er bleven dyb nok, findes der nok dem, der uden at fælde altfor mange Taarer vil besørge Ligbegængelsen.

Hr. Berg omtalte Kongens Berettigelse til at udstede foreløbige Finantslove, og han benægtede naturligvis ube-

tinget Kongens Net dertil. Hr. Berg sammenligner atter her Tilstanden med 1853, men glemmer at vise Forskjellen. „Dette" — siger han — „kaldte „Fædrelandet" og „Dagbladet" i 1853 „Grundlovsbrud"; nu derimod synes disse Blade at være af en stik modsat Mening." Det maa da ikke glemmes, at der har været skrevet en Del netop i denne Tid om en foreløbig Finantslovs Lovlighed eller Ulovlighed, og Resultatet synes at være dette, at derom kan Intet siges, med mindre Omstændighederne tages i Betragtning. Er dette rigtigt, da kan jo godt baade „Dagbladet" og „Fædrelandet" have udtalt en Mening i 1853, der er „stik modsat" af den, de nu udtaler, uden i mindste Maade at have forandret deres Opfattelse. Uagtet jeg nu ikke tillægger min Mening i saa Henseende nogen stor Vægt, saa forekommer det mig, at jeg nok tør udtale den paa en Tid, hvor dette Spørgsmaal i Folkeforsamlinger drøftes baade af Per og Povl. Min Mening er da den, som jeg udtalte paa Mødet i Vonsild den 13. Juli. Tager man Spørgsmaalet i sin Almindelighed, da kan Kongen neppe have Tilladelse til at udstede en foreløbig Finantslov, naar Bevillingsmyndigheden har nægtet Penge, og den Minister, som giver sit Navn dertil, gjør sig skyldig i et Grundlovsbrud, hvorfor han kan tiltales. Men fordi han er tiltalt, er han endnu ikke dømt, og hvis Dommen gaaer Anklagerne imod, da har Friheden lidt et haardt Knæk; thi efter en saadan Dom vilde man en anden Gang nære Betænkelighed ved at bruge et Vaaben, der en Gang var prellet af paa Modstandernes Harnisk, selv om der kunde være gode Grunde til at bruge det. Dersom altsaa Rigsdagen ikke, saa at sige, er vis paa, at den Minister, der udsteder en foreløbig Finantslov, vil blive domfældt, da er Nægtelsen af den aarlige Finantslov et for Frihedens Udvikling meget voveligt Skridt.

Hr. Berg synes ikke at være af denne Mening. Han siger: „der ligger i selve Anklagen en Slags Folkedom, og

den har i ethvert Fald den Følge for den Vedkommende, at han indtil videre maa befries fra sit Embede."

Dette sidste er nu aabenbart urigtigt, thi en Minister befries ikke fra sit Embede, fordi han anklages til Embedsfortabelse, men det vilde desuden være en daarlig Trøst, hvis Rigsretsdommen gaaer Folkedommen imod, thi ligeoverfor Rigsrettens Dom er og bør Folkedommen være — Nul, og hvis det ikke var saaledes, da havde vi ikke Frihed, men Anarki.

Hr. Berg siger om en foreløbig Finantslov: „denne Pille vilde blive selv „Trælle" for bitter — her hjælper ingen Snapse."*)

Det kan gjerne være, at Pillen blev bitter; men hvis Rigsretten dømte dem dertil, da maatte baade Hr. Berg, J. A. Hansen, hele det forenede Venstre og „Folket" sluge denne Pille. Jeg seer intetsomhelst Middel, hvorved de kunne fritages for at sluge Pillen undtagen ved et Oprør; men den Maade at befri sig for Pillen paa, har dog vel Hr. Berg ikke tænkt sig.

Paa Mødet i Vonsild blev en foreløbig Finantslov betegnet som et Oprør fra oven, der ikke var mere berettiget end et Oprør fra neden. Jeg indrømmede, at den kunde være det, men at det blev Rigsrettens Sag at afgjøre, om den var det, og jeg troer, at hele Forsamlingen, der for Størsteparten bestod af det forenede Venstres Tilhængere, gav mig Medhold. At Hr. Berg skulde mene, at „Folket" vilde gjøre Oprør, fordi en lovlig bestaaende Domstol efter rolig og grundig Overvejelse havde afsagt en Dom, der gik „Folket" imod, det kan jeg naturligvis ikke antage.

„Denne Pille vilde blive selv Trælle for bitter — her hjælper ingen Snapse." Hr. Berg veed vist saa godt

---

*) Betydningen af „Trælle" og „Snapse" vil senere blive forstaaelig for dem, der ikke allerede kjender den.

som nogen, at naar Dommen lød derpaa, da maatte den sluges, hvor bitter den end var. Han synes saaledes at ville bibringe sine Tilhørere den Mening, at Dommen ikke skal fældes af Rigsretten, men af Folkeforsamlinger, og beseet lidt nærmere afgiver saaledes hans Ord et lille Fingerpeg paa, hvorledes han behandler en Forsamling.

Jeg har allerede i Begyndelsen anført, at Hr. Berg begyndte sit Foredrag med at fortælle, at han og hans Meningsfæller mødte i Rigsdagen for at udføre det Hverv, Vælgerne havde paalagt dem, at „gjennemføre Folkets Vilje ej alene i Lovgivningen men ogsaa i Styrelsen." Om nu Hr. Berg og hans Meningsfæller underhaanden have faaet Paalæg om at gjennemføre „Folkets Vilje" i Styrelsen, det kan jeg naturligvis ikke vide; men det har da ej heller, om saa var, det allermindste at betyde. Vil han paaberaabe sig at have faaet noget Paalæg i saa Henseende, da maa dette Paalæg være fremkommen paa Valgdagen under Valghandlingen.

Jeg behøver nu ikke engang at gjøre opmærksom paa, at ifølge Grundlovens § 56 vilde et saadant Paalæg være Nul; — men jeg skal simpelthen sige, at Hr. Berg paa Valgdagen slet ikke fik noget Paalæg om at blande sig i Styrelsen, og det er sandsynligt nok, at et saadant Paalæg ej heller er givet andre Rigsdagsmænd i andre Valgkredse. I ingensomhelst Henseende fik Hr. Berg noget Paalæg, som jo ej heller kunde gives ham. Han blev interpelleret om, hvorledes han agtede at stille sig med Hensyn til nogle Lovforslag, og derpaa svarede han. Han mødte i Rigsdagen for at deltage i Lovgivningen ifølge Grundlovens Bestemmelser, men ikke ifølge noget andet Paalæg end det, der ligger i Valget. Hvis han — som jeg gjerne troer — mødte der for snarest muligt at deltage i Styrelsen, da var dette hverken ifølge noget Bud fra Grundloven eller ifølge

noget Paalæg af Vælgerne. Men ikke nok hermed. I Egenskab af Stiller for Bergs Modkandidat havde jeg Ordet. Jeg bebrejdede da Berg og hele hans Parti, at de vilde blande sig i Styrelsen, vel ikke ligefrem, men derved, at de vilde indføre det parlamentariske System, hvorved de til enhver Tid kunde tvinge Kongen til at vælge sine Ministre, saaledes som det forenede Venstre ønskede dem. Men herved blev Folkethinget i Virkeligheden ikke blot lovgivende men tillige regerende; thi naar en Minister ikke vilde rette sig efter de fra Folkethinget udgaaede Befalinger, tvang man ham til at indgive Begjæring om Afsked. Det var, ytrede jeg, ikke Landsthinget alene, som Berg og J. A. Hansen helst vilde berøve enhversomhelst virkelig Indflydelse, det var selve Kongemagten, de vilde tillivs, idet de vilde see at bringe det dertil, at Kongen ikke blev andet end det forenede Venstres „Fæstemand", der ikke havde andet at bestille end at afskedige de Ministre, som J. A. Hansen og Berg vare misfornøjede med, og saa slutte Akkord med dem, det blev ham befalet at antage. Der er forløben for lang Tid siden Valgdagen, til at jeg nøjagtig kan erindre Hr. Bergs Svar; men det gik da i Hovedsagen ud paa, at „det forenede Venstre" hverken vilde foreskrive Kongen, hvilke Ministre han skulde antage, eller selv blande sig i Styrelsen. Det forlangte kun en virkelig folkelig Regering, der var i Overensstemmelse med Folkethingets Flertal. Den Modsigelse, der ligger i Hr. Bergs Ord, er let at se; thi skal Fordringen opfyldes, medfører den med Nødvendighed, at Kongen retter sig efter den Forskrift, som meer eller mindre klart gives ham, og han bliver da i Virkeligheden kun Flertallets „Fæstemand". Jeg har opholdt mig noget derved, fordi Hr. Berg den 20de Juli lod mig høre, at jeg har sagt dette; men jeg indseer ikke, at jeg har Uret i min Opfattelse, ligesaa lidt som jeg troer, at Grundloven tilsigter en saadan Reduktion af Kongemagten, hvorved den blev et Nul i en

forgyldt Ramme. Men jeg har ogsaa opholdt mig derved for ikke at nøjes med at paastaa, men for at bevise, at Hr. Bergs Tale om, hvad „Folkets Vilje" har „paalagt„ ham, er ligesaa hul, som den er højttravende, og ligesaa blottet for virkelig Sandhed, som den er fremsat med Dristighed. Den er, ved Siden af saameget andet, et Bevis paa Bergs Uvederhæftighed

---

Men nu denne saameget omtalte „Folkevilje", — lad os et Øjeblik betragte den nærmere. Jeg kunde fristes til at sige, at kun i stærkt bevægede Tider, kun da, naar store og almindelige Interesser staa paa Spil, kun da er der Tale om en virkelig Folkevilje. I 1848 var der en Folkevilje; den Gang det Ørstedske Ministerium sad ved Roret, var der en Folkevilje, og der kan vel anføres flere Exempler. Dengang Grundlovsforandringen stod paa Dagsordenen, var der megen Tale om en Folkevilje, og jeg for mit Vedkommende skal villig indrømme, at jeg antager, at Folkeviljen gik i Retning af at beholde Junigrundloven uforandret. Folkeviljen viste sig imidlertid her i Kredsen paa en ejendommelig Maade. Men svingede Folkeviljen „frem og tilbage", da man den ene Gang valgte Berg, fordi han vilde stemme mod, og den anden Gang, fordi han vilde stemme for en Grundlovsforandring? Ingenlunde! — thi begge Gange var Folkeviljen lige stærk mod en Grundlovsforandring, men begge Gange gav Vælgernes store Flertal Berg deres Stemmer, fordi de tiltroede ham større Indsigt og Dygtighed til at dømme derom, end de tiltroede hans Modkandidat, — og, vel at mærke, — end de tiltroede sig selv. Det som jeg herved vil søge at vise, det er, at naar man taler om en Folkevilje med Hensyn til dette eller hint Spørgsmaal eller Lovforslag, da er det i Reglen urigtigt, thi medens Vælgerne kunne have meget modstridende Anskuelser om de forskjellige Spørgsmaal, kunne de særdeles vel være enige i

at vælge den samme Mand, fordi de tiltroer ham den Indsigt til at vælge det Rette, som de ikke selv ere i Besiddelse af. Ved at handle saaledes handle Vælgerne sikkert fuldkommen rigtigt. Noget lignende har jeg udtalt i en Række Artikler, som jeg i Mai dette Aar skrev i „Kolding Avis". Jeg har søgt at godtgjøre, at Vælgernes store Flertal i Reglen ikke kan danne sig en bestemt Mening om de enkelte Lovforslag, og jeg har udtrykkelig her regnet mig selv med. Jeg har sagt, at Vælgerne i Almindelighed ikke vide, hvad de ville, med Hensyn til mange foreliggende Spørgsmaal. Folkeviljen udtaler sig under almindelige Forhold kun derved, at den vælger den, til hvem man har Tillid. Ogsaa derfor har jeg maattet høre ilde, og min Udtalelse „Vælgerne vide ikke, hvad de ville" er bleven brugt som et velkomment Stikord, uden at man bryder sig om den Sammenhæng, hvori det er brugt.

Et ganske andet Spørgsmaal bliver det, om det Syn, Vælgerne har paa Manden, er det rette; thi i saa Henseende er Mængden næppe mere sikret mod at blive bedragen end den Enkelte.

Det er imidlertid ikke noget, der passer ind i det parlamentariske System, at Folkeviljen indskrænker sig til at stemme paa de Mænd, der ansees for de bedste. Det parlamentariske System fordrer Partier, Partierne fordre Førere, og Førerne fordre Spørgsmaal, som paa en Gang kunne samle og adsplitte. Dersom der altsaa ikke er et virkeligt stort Spørgsmaal, som kan sætte Sindene i Bevægelse, da maa dette skaffes tilveje. Man er nødt til at have en Folkevilje; men denne skaber man selv. Den skabes imidlertid ikke derved, at man virkelig føler, at dette eller hint Spørgsmaal er af Vigtighed for „Folket." Derimod drøftes det i Førernes Lønkamre, hvilke Spørgsmaal der bedst kunne bruges til at kildre Folket og frembringe Bevægelse, og naar det saa gjærer paa Bunden og skummer paa Overfladen, da er Partigængeren i sit rette

Element. Derfor blev for et Aarstid siden Bergs Kommunallov taget frem, knæsat af en stor Mængde forenede Venstremænd, der tidligere ikke vilde have med den at gjøre, og stillet i Forgrunden. Paa sine mange Møder oprullede Hr. Berg for sine Tilhørere et Billede, der sikkert forbausede mangen Arbejder, Husmand og Indsidder, som saa det for første Gang. I skrigende Farver fremvistes al den uretfærdige Indflydelse, som Pengeposen, Hartkornet og Universitetsdannelsen har ligeoverfor den simple Arbejder og den fattige Mand, der kun agtes lige med Andre, naar man har Brug for hans Blod paa Valpladsen. Ved Siden af den Ophidselse, som derved fremtbragtes, styltedes nogle andre Spørgsmaal op til en saadan Højde, at nogle af de Midler, Hr. Berg brugte, vilde have været latterlige, naar ikke det Maal, som ved dem skulde naaes, havde været saa alvorligt.

Enhver, der har overværet et eller flere af de Møder, Hr. Berg dengang holdt her paa Egnen, veed, at Spørgsmaalet om den Indflydelse, en forandret Brændevinsskat vilde have paa Antallet af de ugentlige Snapse, en Arbejder kunde drikke, blev behandlet med en Alvor og Vidtløftighed, der f. Ex. ikke blev Forsvarsvæsenet og de dertil nødvendige Millioner tildeel. Det er ingen Overdrivelse men den fuldkomne Sandhed, at han behandlede Brændevinsskatten som det Spørgsmaal, der for Øjeblikket var Fædrelandets vigtigste Anliggende. Jeg troer derfor ikke, at jeg har stor Uret, naar jeg i de omtalte Artikler i „Kolding Avis" siger: at hvis det parlamentariske System blev gjennemført, og Kongen blev forvandlet til den omtalte „Fæstemand", da kunde den højeste Myndighed muligvis komme i Hænderne paa en Partigænger, fordi han vil unde Arbejderne de fleste Snapse om Ugen. Jeg anfører dette, for at Læseren bedre kan forstaa et Angreb paa mig, som senere skal omtales.

Jeg kan imidlertid ikke forlade den saa ofte omtalte

og af Venstremændene saa meget efterspurgte Folkevilje uden et Par Bemærkninger endnu. Hvor findes den? — thi vil man rigtelig lære den at kjende, da maa den først findes. Til enkelte Tider ligger den saa tydelig for Enhver, at det vilde være lige saa urimeligt at spørge efter den, som at spørge efter et Træ, naar man staaer midt i en Skov; men under almindelige og sædvanlige Forhold, hvor findes den da? Maaske i Pressen! Nej, der gaar Viljerne baade paa kryds og tvers, der strømme de baade i den ene og den anden Retning, og man maa vel erindre, at her ikke er Tale om at undersøge den større eller mindre Berettigelse af Viljerne, thi den Vilje, der er grundet paa Dumhed og Egennytte, er ligesaa vel en Vilje, som den, der grunder sig paa Forstand og Opofrelse. Men saaledes kan det ogsaa let godtgjøres, at den ej heller findes i større eller mindre Forsamlinger; thi den Vilje, som her gjør sig gjældende, bærer altid Præget af den Hensigt, hvori Forsamlingen er sammenkaldt. Hvor forskjellig var ikke den Vilje, som syntes at udmærke hele Hr. Bergs Forsamling den 20de Juli, fra den Vilje, der prægede den store Forsamling ved Grundlovsfesten i Sommer her i Kolding, hvor alle Bergs Meningsfæller taug stille. Medens en Deel Venstremænd rundt om i Landet ønske Ministeriet en snarlig Død, fordi dets Kræfter ere ubrugelige, udbringes der i en Forsamling af Udsendinge fra alle Landets Kjøbstæder et „Leve", det vil sige et Ønske om et fortsat Liv for det samme Ministerium, „der indeholdt noget nær de bedste Kræfter, vi raadede over." Men paa denne Maade troer jeg at kunne gaa omkring og søge allevegne og søge forgjæves efter „Folkeviljen", ligesom det fortælles, at Diogenes gik ved høj lys Dag med en Lygte for at finde et Menneske. Er der da ingen „Folkevilje"? Jeg har før sagt, at jeg kunde fristes til at sige, at den kun fandtes i stærkt bevægede Tider; men da tænkte jeg rigtignok kun paa den, som frembringes af Bevægelsen. Der

er imidlertid en „Folkevilje", og den, der ikke kan se den, han kan blot ikke se Skoven for Træerne. Der er en „Folkevilje", som deles af det „langt overvejende Flertal", af den Højeste og den Laveste, af den Rigeste og den Fattigste. Den deles af en stor Mængde af de Arbejdere, der uden at vide, hvad de gjorde, fulgte Socialistførerne, med Størsteparten af det forenede Venstres Tilhængere og Størsteparten af dets Modstandere. — Det er en „Folkevilje", der virkelig kan kaldes saaledes, fordi „vi høre Alle til Folket", en „Folkevilje", der er mange Aar gammel og forhaabentlig vil leve en god Stund endnu. Det er den Vilje, vi Alle have, efter bedste Evne at fremme Fædrelandets Vel, at fremme en sund og god Udvikling saavel paa det aandelige som paa det materielle Omraade, at leve i Fred med vore Naboer udadtil, men være beredte til efter bedste Evne at forsvare, hvad der er vort eget, hvis man ikke vil lade os have Fred. Ere vi nu end Alle eller saa godt som Alle, enige i denne Vilje, saa hersker der dog en Deel Uenighed om Midlerne til at sætte denne „Folkevilje" igjennem. Uenigheden i Folket er imidlertid langt fra saa stor, som den synes. Et af de vigtigste og vel det allervigtigste af alle Midler til at sætte den omtalte Folkevilje igjennem er Lovgivningsarbejderne. Disse kunne nu vel drøftes i Dagspressen og af Folket i snævrere og videre Kredse; men det er dog kun Folkets valgte Mænd, der kunne træde handlende op, og derfor kommer Uenigheden frem ved Valgene, — langtfra saameget, fordi man er uenig om selve Lovgivningsarbejdet; thi det overlader Størsteparten uden selv at tænke derover til Rigsdagsmanden; men fordi man er uenig om, hvem der er den Bedste. Det er da ogsaa som en Følge deraf, at Berg er valgt her i Kredsen, men netop deri troer jeg, man fejler meget; thi istedetfor, ved Hjælp af sine udmærkede Evner at bruge den Frihed, som Grundloven har givet, til at fremme Udførelsen af den store og ædle „Folkevilje", søger han at skabe en kun-

stig „Folkevilje" om et parlamentarisk System med Selvstyrelse, som ialfald kun Faa har ønsket, men Ingen „paalagt" ham at arbejde for.

Hr. Berg omtalte den bekjendte kongelige Resolution i Anledning af Vallø og Vemmetoftes Midler, og han sagde: „at paa en mere for vor Tilstand betegnende Maade kunde Handsken ikke kastes Folkethinget i Ansigtet." Men herved paatrænger sig da dette Spørgsmaal: hvorfor har Folkethinget ikke taget denne Handske op?

Der fremkom i sin Tid Forslag om at erklære Resolutionen for et Grundlovsbrud; men det blev ikke til Noget med dette Forslag, og det er vel rimeligt at antage, at Grunden dertil er den, at „det forenede Venstre" har været bange for at vove sig paa Glatis. Erklæringen om et Grundlovsbrud maatte nødvendigvis have ført til, at Folkethinget maatte sætte den paagjældende Minister under Anklage; thi naar Folkethinget udtaler, at der efter dets Mening er begaaet et Grundlovsbrud, da bliver den Ret, som det har til at sætte Ministeriet under Anklage, til en Pligt. Men naar man nu ikke tør vove dette Skridt, da viser dette, at man ikke er sikker paa sin Ret, og Talen om Handsken i Ansigtet bliver snarest en Skam for dem, i hvis Ansigt den er kastet, thi det viser da, at man har fordret Noget, som man manglede Ret til at fordre, og den omtalte Handske bliver da ingen Handske, men et simpelt Forsvar. Det „betegnende for vor Tilstand", som indeholdes i dette Exempel, er altsaa, at vi have en Regering med en fast Vilje, og dette turde i Almindelighed ikke være til nogen Skade, saalænge den bliver paa Lovlighedens Grund.

At en saadan fast Vilje, ligeoverfor et Flertal, ikke er overensstemmende med det parlamentariske System, det skal villig indrømmes. En saadan Vilje er tvertimod i aabenbar Strid dermed, selv om Flertallet kun var Flertal med en Stemme, og en saadan Vilje er en slem Hindring for

den „Selvstyrelse", hvorefter der stræbes. Det maa nu ikke glemmes, at den Strid, der for Øieblikket føres, den dreier sig netop derom, om den parlamentariske Regeringsform og Folkets Selvstyrelse finde Hjemmel i Grundloven eller ikke. Et Parti i Folkerepræsentationen paastaar det Ene, en anden Deel det Andet. Spørgsmaalet om Vallø og Vemmetoftes Midler og om Tienderne skulle optages paa Finantsloven, er sikkert fremkommet, langt mindre af Hensyn til, om dette i og for sig vilde være hensigtsmæssigt eller ikke, end med den Hensigt, derved at gjøre et Skridt fremad imod den forlangte Selvstyrelse. Med andre Ord, det Forlangende, som Venstre stiller, er kun et Middel til at naa et andet Maal. Jeg tør ikke paastaa, at det er saaledes; men Sandsynligheden for, at jeg har Ret, er ikke ringe. Men hvis jeg nu har Ret heri, vilde det da ikke vise en utilgivelig Svaghed hos Regeringen, hvis den gjorde Indrømmelser og gav et Parti Ret i et Spørgsmaal, som først kan afgjøres ad retslig Vei, uanseet, om det ellers var hensigtsmæssigt at opfylde Flertallets Begjæring eller ikke?

Og saaledes som Sagerne nu staa, forekommer det mig næsten umuligt andet, end at det maa komme dertil, at det ad retslig Vei bliver afgjort, hvorledes Grundloven skal fortolkes.

Hr. Berg siger: „Den, der siger, at Thingene ere ligeberettigede, han lyver Grundloven paa og vil faktisk indføre en Grundlovsforandring værre end den sidste." Dette er kun en Paastand, imod hvilken Modparten sætter en anden Paastand, saaledes som det altid skeer, før eller naar en Sag indankes for en Domstol.

Hr. Berg synes derimod at glemme, at den Domstol, for hvilken dette Spørgsmaal til Slutning vil blive indanket, ikke er Folkeforsamlinger. Han siger nemlig videre: „Imod Paastanden om Ligeberettigelse sætter Venstre den rette Tolkning af Grundloven, den, om hvilken

den Kamp vil staa, hvori det skal vise sig, om Folket er Trælle eller af Trælleæt, den Fortolkning, at der i Grundloven er givet Folket Ret til Selvstyrelse." Det er idetmindste at haabe, at den Kamp, som sandsynligvis vil komme til at staa derom, vil blive udfægtet paa Steder, hvor der hersker mere Ro og mindre Ophidselse, end paa en Valgdag.

Som Bevis for sin Paastand anfører Hr. Berg Grundlovens § 13 og lægger særlig Vægt paa følgende Ord: „Kongens Underskrift under de Lovgivningen og Regeringen vedkommende Beslutninger giver disse Gyldighed, naar den er ledsaget af een eller flere Ministres Underskrift."

Han siger endvidere: „Er man ikke fornøjet med Ministrene, vil Folkethinget, som navnlig har Haand paa Pengepungen, kunne nægte dem Bevilling." Meget rigtigt, men hvad kan der udledes heraf? Ikke Andet, end at Folkethingets Flertal har Midler til at gjøre enhver Regering umulig, der ikke vil rette sig efter Flertallets Vilje*). Men mon det virkelig er et Bevis for, at Folket har Ret til Selvstyrelse, at Folkethingets Flertal har Midler til at gjøre den Regering umulig, som ikke vil indrømme denne Ret. Jeg skal nu ikke opholde mig videre ved, at en saadan Bevisførelse, smager lidt vel meget af den Stærkeres Ret, som vi har smagt meer end ønskeligt udadtil, og som vi ikke skulle stræbe altfor meget efter at indføre; thi hele det parlamentariske System er i Grunden kun bygget paa den Stærkeres Ret. Derfor er det jo imidlertid ikke sagt, at man altid og under enhver parlamentarisk Regering bruger denne den Stærkeres Ret til den yderste Yderlighed. Jeg vil imidlertid spørge, hvad

*) Det er dog vel tvivlsomt, om Folkethingets Flertal har Magt og Midler til at gjøre et Ministerium umuligt, fordi dette ikke vil skikke sig efter Flertallets Villie. Thi Folkethinget kan vel anklage, men ikke afsætte Ministrene, naar Rigsretten frikjender dem og Kongen befaler dem at blive.

man synes om følgende Paastand, for hvilken der føres Bevis, akkurat som Hr. Berg fører sit: Naar der i Folkethinget findes et Parti, der har et Flertal af en Stemme, da er dette Parti berettiget til ikke alene at fortolke Grundloven, som det vil, men det er berettiget til at fordre, at enhver Regeringshandling udføres efter dets Vilje. Beviset for denne Paastands Rigtighed lyder saaledes: Hvis Regeringen ikke anerkjender Rigtigheden af vore Fortolkninger, og hvis den ikke retter sig efter vore Befalinger, da kunne vi, Flertallet med en Stemme, gjøre Regeringen umulig.

Vil man indvende, at det ikke vil falde et Parti ind at støtte sig til en Stemme, da vil jeg dertil svare, at da Førerne for det forenede Venstre forsøgte paa at gjøre Regeringen umulig ved Finantslovens Nægtelse, kunde Nægtelse eller Bevilling meget let være bleven afhængig af en Stemme, og jo færre Stemmers Overvægt der er tilstede paa den ene eller den anden Side, desto større Udsigt har man til maanedlige, ugentlige eller daglige Ministerskifter, thi desto livligere vil „Folkeviljen svinge fra Venstre til Højre og fra Højre til Venstre“, og desto oftere vil „Folket“ „komme i Tanker om“, at det har „gjort noget Galt, der bør gjøres om igjen.“

Dersom man vil indrømme mig, at den af mig fremsatte Paastand er for gal, men tillige at Bevisførelsen passer ligesaagodt paa min som paa Bergs Paastand, da er jeg tilfreds dermed. Sagen er imidlertid den, at Hr. Bergs Bevis er intet Bevis, og jeg skal tillade mig at anføre endnu et Exempel.

En Mand har et Uhr, som gaar godt, eller som ialfald kunde gaa godt, hvis han passede det godt. Paa en Gang faar han den Ide at paastaa, at Viserne skulle gaa den modsatte Vej, thi dertil er det oprindelig indrettet. En Anden modsiger ham, men da han vedbliver sin Paastand, at Viserne ere oprindelig indrettede til at gaa den anden Vej, forlanger denne Anden et Be-

vis. Jo! — siger Manden — Beviset er meget simpelt; thi **hvis** Viserne ikke ville gaa, ikke alene den anden Vej, men akkurat som jeg vil have det, da kan jeg lade være at trække det op — og saa staaer det.

Exemplet er noget stærkt, men det passer. Berg paastaar, at Grundlovens oprindelige Bestemmelse er, at Statsmaskinen **skal** gaa ved Folkets „Selvstyrelse", og Beviset for denne Paastand er, at hvis han ikke kan faa den til at gaa derved, saa kan han og hans Parti sætte den istaa. Og det kan han og hans Parti ved at nægte Finansloven, naar de blot ere mandstærke nok, og det beroer endog paa ham og hans Parti, hvorlænge den skal staa og hvornaar og hvordan den skal sættes i Gang igjen, **hvis** — men vel at mærke, **hvis** en foreløbig Finantslov under ingensomhelst Omstændighed er lovlig.

Om Grundloven giver Folket Ret til „parlamentarisk Regering" og „Selvstyrelse" eller ikke, derom har jeg vel en Mening, men ikke andet end en Mening; det jeg her har villet vise, det er: at Bergs Bevis ikke er noget Bevis.

Hr. Berg sagde: „at Grundloven hjemler os den parlamentariske Regeringsform, „**det staar skrevet paa hver af dens Blade**". Jeg har kjendt Hr. Berg saalænge, ført saa megen mundtlig og skriftlig Strid med ham og kjender hans Methode for godt, til at jeg ikke skulde vide, hvad han i dette Tilfælde vilde svare mig, hvis han var i mit Sted og jeg i hans. Han vilde med det mest forundrede Ansigt gjennemblade Grundloven, derpaa fortælle sine Tilhørere, at det var ham ikke muligt at finde det Ord „parlamentarisk Regering", og der maatte vist være noget ivejen med Knud Høyers Øjne, da han kunde se Ting, som der ikke fandtes Spor af. Dette eller et lignende Svar vilde jeg faa, — i hvert Fald et Svar, der bragte Tilhørernes Lattermuskler i Bevægelse, medens man kom helt bort fra Sagens Realitet. En lignende Fremgangsmaade kunde jeg bruge, idet jeg sagde, at der findes

ikke et Ord derom i Grundloven. Det vil jeg imidlertid ikke, thi jeg veed meget vel, at Hr. Berg her taler om Grundlovens Aand, og ikke om dens Bogstav. Jeg vil derimod sige ham, at med Grundlovens Ord har han sikkerlig beskæftiget sig meget, med dens Aand aldeles ikke. Grundlovens Aand er den, at de forskjellige Myndigheder skulle stræbe efter at enes; den Aand, Hr. Berg vil indblæse vor Grundlov, er, at de skulle kives. Grundlovens Aand er Aanden fra 1848, og det var en Samdrægtigheds Aand, Bergs derimod er Tvedragtens.

Socialistsagen omtalte Hr. Berg ved at begynde med den Udtalelse, at man maatte kræve Lovlighed, Orden og Retfærdighed, og ligeledes maatte man kræve, at Loven var lige for Alle. Det her Sagte indeholder saa almindelige Sandheder, at det ikke vil falde Nogen ind at modsige det, næppe nok falde Nogen ind at forstaa, hvorfor det behøves at siges, dersom der ikke kom Noget bag efter; men det kom da ogsaa. Hr. Berg fortsatte og sagde da: Loven er ikke lige for Alle i den danske Stat; der gives en Lov for Nogle og en anden Lov for Andre; men derefter maa vi stræbe, at Loven bliver lige for Alle.

Denne Paastand, at „Loven ikke er lige for Alle", den søgte han at begrunde deri, at det Forbud, som Politidirektør Crone udstedte mod det af Socialisterne den 5. Maj paa Nørrefælled bestemte Møde, var givet Udstrækning til andre Møder.

Hr. Berg vidste, da han udtalte sin Sætning: „Loven er ikke lige for Alle", at dette Forbud praktisk var hævet; han vidste, at Førerne for den Forening, som var sammenkaldt til Mødet, havde forbryderske Hensigter og havde gjort sig skyldige i forbryderske Handlinger, for hvilke de vare blevne dømte til Forbedringshusstraf; Hr. Berg vidste, at mange af dem, som trods Forbudet dog søgte at holde Forsamling paa Nørrefælled den 5te Maj, ere blevne

straffede paa forskjellig Maade for Forstyrrelse af den „Orden", som man efter hans egne Udtalelser „maa kræve." Alt dette vidste han. Ingen vil dog vel nægte, at det forandrer Sagen en Deel, at det har vist sig, det var Forbrydere, Politimesteren havde at gjøre med. Men selv om han ikke havde vidst det, selv om hans Ord vare udtalte før, en eneste var dømt og altsaa, skjønt anklaget, kunde antages uskyldig, vilde det have været uforsvarligt af en Mand i Bergs Stilling og med hans Indflydelse i en Folkeforsamling at udtale en Sætning som: „Loven er ikke lige for Alle." En saadan Udtalelse kan kun have til Hensigt at ophidse de forskjellige Samfundsklasser mod hinanden; thi vil han paatale en Lovovertrædelse, da er en Folkeforsamling ikke det Sted, hvor Paatalen skal ske; der kan den kun fremkalde Ophidselse.

I sit Forsvar for Socialistførerne sagde Sagfører Nelleman, at det ikke var forbudt at ophidse Borgerklasserne mod hverandre; om det end var forkasteligt, kommer det dog ikke i Strid med Loven. Det Forkastelige i en Ophidselse har altsaa ej en Gang de nu dømte Socialistføreres Sagfører villet benægte; men dobbelt forkasteligt bliver da en Ophidselse, der bruger aabenbar Usandhed som Middel, og Hr. Bergs Paastand: „Loven er ikke lige for Alle", er en grov Usandhed og et nyt Bevis for den Uvederhæftighed, der klæber ved ham. Hverken Politidirektør Crone eller nogen Anden, hvorledes han end er stillet i Samfundet, staar saa højt at han ikke kan rammes af Lovens Arm, og deri ligger Beviset for, at **„Loven er lige for Alle."** Denne Udtalelse rokkes ikke derved, at en Embedsmand tillader sig at misbruge sin Myndighed, thi han kan straffes derfor. Om Hr. Politidirektør Crone forøvrigt har misbrugt sin Myndighed eller ikke, derom har jeg ingen Mening.

Hr. Berg kom dernæst med den atter og atter af Venstremænd og Venstreblade gjentagne Usandhed, at paa

Fælleden i Aar fandt der den 5te Maj en Forsamling af 20,000 Arbejdere Sted, og Hr. Berg siger, at „de forsamlede sig og gik med en Ro og Orden, som ofte ikke findes ved Højres Møder." Det er imidlertid en bekjendt Sag, at Mødet var sammenkaldt af Socialisterne, at Størsteparten af de Forsamlede vare Nysgjerrige, og at uagtet den ydre Rolighed blev vedligeholdt, blev Mødet benyttet til at udtale og udbrede de bekjendte samfundsfjendske og samfundsopløsende Grundsætninger. At Internationale, Socialisternes Forening, senere er forbudt, medens Søgsmaal er beordret, det er just ej heller noget, der taler for, at Medlemmerne have holdt sig indenfor Lovlighedens og Ordenens Grændser.

Hvad nu den „Ro og Orden" angaar, som Hr. Berg taler om „der ofte ikke findes ved Højres Møder", da kan jeg ikke dømme videre derom; Højremøder ere saa sjeldne her paa Egnen. Imidlertid var jeg paa et Møde ifjor, sammenkaldt af Mænd, som Hr. Berg kalder Højremænd. Jeg var selv en af Indbyderne. Det var den Gang, Bertel Dons blev foreslaaet som Bergs Modkandidat. Dersom det gaar saaledes til ved Højremøder i Almindelighed, da er der rigtignok hverken Ro eller Orden. Hr. Berg husker det maaske nok; han var selv tilstede. Dirigenten fra Mødet den 20de Juli 1873, Hr. Konsul Grau, var der ogsaa og kan hjælpe Hr. Berg med at bevidne Rigtigheden af, at der i det Mindste ikke altid findes Ro og Orden ved Højremøder.

Hr. Berg sagde endvidere, at paa Grundlovsdagen samlede Arbejderne sig ved den slesvigske Sten. Dette skete ligeledes i Ro og Orden; men „ikke desto mindre udsøgte Politiet disse Folk til deres Skive." Hr. Berg glemmer atter, at det er en grov Fordrejelse af Sandheden, naar han uden videre betegner denne Forsamling som Arbejdere. Indbydelsen til Samlingen var udgaaet fra Internationale, hvis Fane er den røde Fane, og denne Fane er Sym-

bol paa Krig med Samfundet. Hr. Berg sagde en hel Del smukke Ting om, at man ikke skulde særlig bevogte hverken Frakke- eller Kjolekklædte, hverken med Politi eller Soldater, og hvor „den danske Arbejder" var forsamlet, der skulde man lade ham være i Ro. Man skal ikke, siger Hr. Berg, give Anledning til, at den rolige Borger, krænket med den Slags Opmærksomhed, peger for sit Barn paa „Cronedyrene"*). „Sligt slaaer ned i den lille Gut og avler ondt Blod for Samfundet i Fremtiden."

Men al den Ro og Orden, som Hr. Berg taler om, den var kun tilsyneladende; den var som ved Mødet paa Nørrefælled kun paa Overfladen, og Bevogtningen af Politiet har da ej heller vist sig overflødig; thi Cigarmager Jchnsen og fem andre Bestyrere ere blevne dømte til Fængsel, fordi de udfoldede den røde Fane. Men dermed er da ogsaa hele Hr. Bergs Klage over, at „den danske Arbejder", som han sagde, ikke en Gang maatte spise sit Smørrebrød i Ro i Græsset uden at forstyrres af Politiet, fuldstændig ugrundet. Thi strafbare Handlinger kunde ikke godt foregaa i Ro og med Orden, og den Arbejder, der spiser sit Smørrebrød under den røde Fane, ham kan man ikke regne med til „den danske Arbejder" i den Mening, Berg talte, om han end nok saa meget er født paa dansk Grund, — det vilde være en Forhaanelse mod alle „danske Arbejdere", der seer op til Dannebrog. Og mon ikke selv Hr. Berg, hvis Frygt for den røde Fane ikke synes saa stor som Politimesterens, ikke vil indrømme, at det nok saa meget „slaar ned i den lille Gut", naar Faderen peger paa den røde Fane og siger, den er vor, men den med det hvide Kors — er Fjendens, som om han peger paa et "Cronedyr". Hvilket mon der avler det slettest Blod for Fremtiden og for Samfundet?

*) Politimesteren hedder Crone, og Politibetjentene kaldes spotvis Cronedyr.

Paa Grund af, at jeg havde rettet et Angreb paa J. A. Hansen, fordi han havde indladt sig paa at læse Korrektur paa den Adresse, som Boghandler Loria bragte ham fra Socialisterne, tog Hr. Berg J. A. Hansen i Forsvar og sluttede omtrent saaledes: „Var nu J. A. Hansens Handlemaade ikke baade smuk og rosværdig? Er det ikke Enhvers Pligt at hjælpe sine vildfarende Medmennesker? Kanoner og Politistokke fremkalde kun ondt Blod, og derfor have Socialisterne sluttet sig til Venstre, fordi de maaske har seet, at dette Parti har Hjerte for dem."

Jeg skal først omtale Kanonerne og Politistokkene. Kanonerne kan vi forhaabentlig for det Første lade ude af Betragtning til Opretholdelsen af den indre Orden, og af Hensyn hertil kan „det forenede Venstre" gjerne skryge endnu langt mere paa Krigsministerens Budget, end det allerede har gjort. Imidlertid maa det ikke glemmes, at man fra andre Lande har en Deel Exempler paa, at netop naar „Folket" den ene Dag har fundet Politistokkene overflødige, har det den anden Dag fundet Kanoner nødvendige. At Politistokke kunne avle ondt Blod, skal jeg ingenlunde benægte, men saaledes som vort Politi i det Hele taget nu er, avles det onde Blod dog nærmest hos dem, for hvis Skyld Politistokkene ere en Nødvendighed, medens dette Vaabens blotte Tilstedeværelse til visse Tider er en stor Beroligelse for den allerstørste Del af Samfundets Medlemmer.

Hr. Berg kalder J. A. Hansens Handlemaade med Hensyn til Socialisternes Adresse baade „smuk og rosværdig". Jeg troer, at Enhver, der har lukket Øjnene ordentlig op og har seet Sagen i sin rette Sammenhæng, og som ikke er aldeles forblindet af Partilidenskab, baade har dømt og fordømt J. A. Hansens Handlemaade. Det tør nemlig paa ingen Maade glemmes, at Boghandler Loria kom fra en Forening, der havde organiseret sig eller søgte at organisere sig for at undergrave og nedbryde den be-

staaende Samfundsorden. Det tør ikke glemmes, at Hr. J. A. Hansen nødvendigvis maatte kjende dette Partiets Formaal, og at han vidste, at Lovens Sværd hang i et Haar over Førernes Hoved.*) Det lyder meget smukt at ville hjælpe sine vildfarende Medmennesker; men det første Skridt maa da nødvendigvis være at hjælpe dem ud af deres Vildfarelser. Har nu Hr. J. A. Hansen gjort noget Skridt for at yde dem denne Kjærlighedshandling. Nej! — idetmindste ikke noget, der er Almenheden bekjendt. Nej han har kun hjulpet dem med at rette nogle Udtryk, der ikke vare ret passende, siger Hr. Berg. Men denne Kjærlighedsgjerning maatte netop være skikket til at befæste den Vildfarelse hos Socialisterne, at de havde Ret til at optræde jevnbyrdige med andre Statsborgere, uagtet de vare Medlemmer af en Forening med samfundsopløsende Øjemed. Og denne Ret vil dog vel Hr. J. A. Hansen og Hr. Berg ikke mene at de har. Rigtignok fortalte Hr. Berg i sit Foredrag, at „det var fuldstændigt lovligt at arbejde for en Republik"; men det er dog vel ikke hans Mening, at det er fuldstændigt lovligt at arbejde paa at undergrave Samfundet. Dersom det er paa denne Maade, han mener, „at Retten ikke er lige for Alle", da er denne hans Udtalelse rigtig og vil forhaabentlig blive det en god Stund endnu. Og Socialisterne søge endnu, efterat deres Forening er forbudt, at undergrave Samfundet; thi de har dannet en ny Forening, som, efter Førernes Sigende, i Et og Alt har samme Formaal som den foreløbig forbudte. Der kan vel ei heller let tænkes noget, der mere er istand til at rokke Grundvolden for Samfundsordenen, end naar der vises

*) Det er meget betegnende for Hr. J. A. Hansen, at han fornylig i „Almuevennen" har udtalt, at Justitsministeren for halvandet Aar siden burde have bragt Grundlovens § 87 i Anvendelse mod Socialisterne. Thi derved erkjender han jo, at han har indladt sig med Folk, hvis Færd han selv betragtede som lovstridig.

Foragt mod Domstolene, og det er Foragt for Domstolene, naar en Forsamling vedtager, at en Højesteretsdom til Forbedringshuset ikke berøver den Dømte den borgerlige Ære. Nu veed Dhrr. Berg og J. A. Hansen, med hvem de dele borgerlig Ære, naar der udbringes et Leve for dem i den social-demokratiske Forening. Hr. Berg siger, at Venstre har Hjerte for Socialisterne, og derfor have disse sluttet sig til dette Parti. Hjerte for Socialisterne! — ja det er der sandelig mange, der har, ogsaa udenfor det forenede Venstre; men det rette Hjertelag viser sig netop hos dem, som Socialisterne anse for Fjender, hos dem, der aabent og ligefrem blotter deres Vildfarelser, og hos dem, der siger: den første Betingelse for, at vi kunne anse Eder som ligeberettigede Medborgere, det er, at I forlade den Vej, hvilken I kun altfor let har ladet Eder lede ind paa af nogle usle, egennyttige og ærgjerrige Personer. Saa meget jeg end ved et Par Lejligheder har hørt Hr. Berg tale om Socialister, har jeg endnu ikke hørt ham paa en alvorlig Maade at blotte deres Vildfarelser, — og jeg troer ej heller, at han noget Steds har indladt sig derpaa, uagtet han dog maa vide, at et Ord af ham vilde have mere Virkning end ti af Andre. Men hvorfor har han ikke gjort det? forbi det Hjertelag, han har for Socialisterne, — det duer ikke.

Hr. Berg søgte at vise, at det ikke alene var blandt Arbejderne, man fandt Socialister; men man fandt ofte „de værste" i de højere Samfundsklasser. Heri kan Hr. Berg have Ret, og det er muligt, at han ikke engang behøver at gaa saa langt som til de dømte Førere, der jo ikke hørte til Arbejderklassen, for at finde nogle af de værste Socialister.

Det maatte imidlertid vække Forundring, naar man hørte, hvorledes Berg vilde vise, at der fandtes Socialister, og tilmed de værste, i de højere Samfundslag. De værste Socialister, sagde han, vare saadanne, der sagde,

at naar Folket ikke vilde bevilge Penge, da kunde Kongen tage dem selv, og saadanne, der som Borgemester Schrum i Svendborg havde skrevet, at Venstreførerne burde hænges paa Lygtepælene. „Men derfor er han jo ogsaa bleven Ridder", tilføjede Berg i en henkastende Tone*).

Med Hensyn til Raben, da har jeg hørt ham komme med den Ytring, hvortil her sigtes. Han ytrede nemlig, at Kongen havde Ret til at udstede foreløbige Finantslove, ligesaavel som andre foreløbige Love. Spørgsmaalet om Kongens Ret eller Ikkeret i saa Henseende staaer jo netop paa Dagsordenen, og herom kan vel altsaa nok Enhver have Ret til at udtale en Mening uden at være Socialist.

Hvad nu det angaaer, som Borgmester Schrum har skrevet, da fortjener det virkelig en lidt nærmere Omtale, fordi det viser, hvor lidet Hr. Berg tager i Betænkning at forvanske Andres Ord, naar han derved kan opnaa sin Hensigt. Hr. Berg lod mig ved Mødet høre, at jeg talte om Ting, hvorom jeg ikke vidste rigtig Besked. Jeg skal villig indrømme, at jeg ofte føler hvor heldigt det var at vide bedre Besked; men veed jeg ikke ret Besked om Noget, da enten taler jeg ikke derom eller fremkommer jeg ikke med en afgjørende Mening, og Hr. Berg skal have ondt ved at paavise Noget i Alt, hvad jeg har skrevet eller sagt — og det er ikke saa Lidet endda, naar det samles sammen —, hvori en opmærksom Tilhører eller Læser vil finde blot Sandsynlighed for, at jeg har talt eller skrevet mod min Overbevisning. Tør Hr. Berg sige dette? Ja, han tør maaske nok; men der er Ingen, der har fulgt hans Færd med Opmærksomhed, der vil tro ham. Se, derfor skal det siges ham, at trods den langt større po-

*) I Folkebladets Referat staaer der: „Naar Borgmesteren i Svendborg skal have skrevet o. s. v., men saaledes sagde Berg ikke. Han sagde: Borgmester Schrum i Svendborg har skrevet o. s. v. Den samme Bemærkning gjælder med Hensyn til Pengebevillingen. At herved sigtedes til Raben i Vonsild, har Folkebladet vedkjendt sig.

litiske Dygtighed og Kundskabsfylde, hvoraf han er i Besiddelse, er der en Forskjel mellem ham og mig, som jeg ikke misunder hdm. Hr. Berg vil saa gjerne hævde Hæderlighed for sig og sit Parti; men det skal han vide, at den Vej, han gaaer, ikke er skikket dertil, thi det synes, at han selv stræber efter at reducere sin egen Hæderlighed paa Politikens Omraade til Nul. Hans store Parti vil jeg naturligvis ikke frakjende Hæderlighed, men kun beklage, at det kan vedblive at følge en Mand som den, han er.

Men tilbage til Borgemester Schrum. Schrum har i „Svendborg Avis" for 4de April 72 skrevet et Stykke, og uagtet jeg ikke kan vide det med Bestemthed, antager jeg dog, at det er dertil og kun dertil, at Hr. Berg og J. A. Hansen sigter, naar de tale om „Lygtepæle." Schrum har skrevet: „Men deri ere vi med „Sydsynsk Tidende" enige, at „Venstre" ikke let vil lade sig drive fra Magten, hvis det en Gang fik den; det Eneste skulde være, om Kjøbenhavn for at gjengjælde den Kjærlighed, som „Venstre" har til Staden, skulde yderligere ophøje dets Koryfæer". Schrum har altsaa ikke sagt, hvad der burde ske, men kun advaret Koryfæerne imod, hvad der muligt kunde ske — ligesom Hr. Berg har advaret Kongen mod at drive Folket til en republikansk Bevægelse*). Men dertil kommer, at Schrum i „Svendborg Avis" for 9de April 72 har offentliggjort en Undskyldning med den Erklæring, at hans Ytring „ikke var høflig eller passende", medens Berg forsvarer sit brutale Skridt „som en loyal Handling." Dersom nu Hr. Berg har vidst Besked om, hvad Schrum har skrevet, da har han gjort sig skyldig i en saa grov Forvanskning, som vel kan tænkes, og har han ikke vidst Besked derom, da er det om muligt endnu uforsvarligere at omtale en Mand paa denne Maade. Det gaaer Hr. Berg som Manden med Hatten, enten han

*) Se længere hen.

tager den op eller lader den ligge, han er lige ilde stillet.

Det er imidlertid ikke det, hvorpaa det kommer an, om der i andre og højere Samfundslag findes Folk, der virkelig prædiker socialistiske Lærdomme; thi har de sagt eller gjort noget, som er lovstridigt, da kunne de straffes derfor, og det har aldrig været anderledes og bliver det vel ej heller, end at der er — som Berg sagde — braadne Kar i alle Lande.

Det beviser derfor Intet, om der fandtes Enkelte eller endog mange Enkeltheder i forskjellige Samfundslag, der vare Socialister, saalænge de ikke traadte sammen i en Forening, saaledes som det er sket i Internationale. Derimod saa det jo rigtignok galt ud, hvis — som Hr. Berg syntes at ville antyde, uden at han sagde det rentud — alle Embedsmænd tilligemed nogle Andre dannede en stor socialistisk Forening, hvori Præsterne vare de værste og Prokuratorerne de næstværste.

Maaske er Danmark, naar man seer lidt nærmere til, plaget af den samme Bændelormesyge, hvorom Bjørnson nylig har oplyst sine Landsmænd, at Norge lider. En Bændelorm, hvis Led ere Embedsmænd, og hvis Hoved er Kongen.

Hr. Berg oplyste, at den Socialisme, som kom fra Højre, gik ud paa, at Faa vilde regere Mange, og den Socialisme sagde han, havde været til, saalænge Verden har staaet. Herved har Hr. Berg rigtignok opdaget et helt nyt Begreb af Socialisme, hvormed han forbausede sine Tilhørere; men det er da en Trøst, at det ikke ere nogen ny socialistisk Opfindelse af Højremændene, at de Regerendes Antal helst maa være noget mindre end Antallet af dem, der regeres, dersom der overhovedet skal være Tale om Regering.

Før jeg forlader den Del af Hr. Bergs Foredrag, som angik det forenede Venstres Forhold til Socialisterne, maa jeg omtale Noget, som vel er af mere personlig Natur for mig, men som dog ogsaa har sin mere almindelige Interesse. Dengang jeg talte, var jeg udsat for en stor Mængde Afbrydelser, og blandt dem, der især afbrød mig, var en Mand, jeg ikke kjendte, men som senere i „Kolding Folkeblad" har givet sig tilkjende som en Kjøbmand Lage her fra Byen.*) Hr. Kjøbmand Lage rettede en stor Del Spørgsmaal til mig, hvoraf jeg kun forstod et eneste, og det var det: „hvem beskar Junigrundloven for os?" Jeg anfører her dette Spørgsmaal for at bemærke, at Hr. Berg ikke fandt Grund til at oplyse Hr. Lage og den øvrige Forsamling om, at netop han (Berg) i sin Tid var en af dem, der mest indtrængende paaviste Grundlovsforandringens Nødvendighed. Hr. Lage har i „Kold. Folkeblad" angivet de øvrige Spørgsmaal, hvorved jeg imidlertid ikke skal opholde mig; derimod skal jeg anføre et lille Stykke af en Formaningstale, som Hr. Lage i Folkebladet er saa venlig at holde for mig, og Hr. Pastor Mørk Hansen faar en lignende. Jeg haaber, man vil tilgive mig denne lille Afstikker; thi Hr. Lages Formaning giver et godt Blik paa det Begreb, visse Folk har om Andres Rettigheder og Pligter. Hr. Lage siger: „Hr. Høyer handlede mere samvittighedsfuldt ved at offre sine Kræfter og Tid til Skolens Tjeneste, hvorfor han faaer sin Løn, som er Frugten af de Arbejderes Sved, som han forhaaner, end at bruge Tiden til at skrive alenlange Artikler, som kun vækker Splidagtighed, sætter ondt Blod og avler Socialisme."**) Derefter faar Pastor Mørk Hansen en lig-

*) Det er betegnende at Hr. Berg bragte Forsamlingen en varm Tak, fordi man havde hørt paa mig i omtrent en Time; det var en „Liberalitet", som „Højre" ikke altid viste sine Modstandere.

**) Det vilde være interessant nok at faa at vide, hvorledes mine Artikler kan avle Socialisme; — men det forstaar sig, Hr. Berg har jo rigtignok givet dette Ord en hidtil ukjendt Betydning.

nende Formaning, hvis Hovedindhold er, at en Præst ikke skal befatte sig med Politik.

Jeg har ikke svaret Hr. Lage paa hans Udtalelse i Folkebladet, og det ikke af anden Grund end den, at det af hans Artikel var tydeligt, at han ikke havde forstaaet at læse mine „alenlange Artikler" og altsaa mangler den nødvendigste Betingelse til at dømme derom, og derfor vilde en Drøftelse med Hr. Lage være ørkesløs.

Først maa det være mig tilladt at bemærke, at jeg i mere end 16 Aar har beklædt den Plads, jeg har her ved Skolen, og endnu har jeg ikke hørt Nogen, der har klaget over, at jeg ikke „samvittighedsfuldt" har anvendt mine Kræfter og gjort min Gjerning. Kolding Realskole har dimitteret en Del Elever, og ved Afgangsexamen er stedse en Mand tilstede, som dertil er beskikket af Regeringen, og det har vist sig, at de Resultater, der ved Afgangsexamen ere opnaaede her ved Skolen, ikke staa tilbage for dem ved de bedste Skoler her i Landet, og det ligesaa lidt i mine Fag, som i de øvrige. Hermed bliver da Hr. Lages Tale om at passe min Skole kun en Uforskammethed uden Grund. Forsaavidt man nu vil mene, at dette kun angaar mig personlig, og at jeg derfor helst ikke skulde omtale denne Sag her, da tror jeg, man er af en urigtig Mening.

Ligesom en Madmoder kan have Ret til at sige til sin Tjenestepige: „Pas Du Din Gjerning og bryd Dig ikke om Husets øvrige Anliggender", saaledes mener Hr. Lage, og med ham en hel Del Andre, at de have Ret til at sige til Enhver, der har et Embede: pas Du Din Gjerning og bland Dig ikke i Folkets Anliggender."*) Men denne

*) Hr. Berg synes at være af samme Mening. Da jeg gjorde ham opmærksom paa, at der gaves Tilfælde, hvor det ikke var rigtigt at tie til et Angreb, svarede han: „Jeg henvender mig ikke til Kolding Realskole for at spørge om, naar jeg skal tale." Den Maade, hvorpaa han her gaar udenom Sagen, minder om den, der ofte anvendes af Samfundets meget unge Medlemmer. Det, jeg imidlertid her vil henlede Opmærksomheden paa, det er, at han, naar en anden havde talt i mit Sted, næppe t. Ex. vilde have svaret: jeg hen-

Mening er en stor Vildfarelse; thi „vi høre Alle til Folket", og jeg for min Del lader mig ikke sætte udenfor. Naar Hr. Lage med Meningsfæller mener, at min Løn er „Frugten af Arbejdernes Sved", da er dette ligeledes en stor Vildfarelse; thi min Løn er Frugten af mit eget Arbejde og ikke af nogen Andens. Hvad mener Hr. Lage, at min Brændehugger eller Skomager vilde sige, dersom jeg fortalte dem, at deres Fortjeneste var Frugten af mit Arbejde eller af min Sved. Og jeg antager dog, at det ligesaavel er sin Løn værd at undervise Børn og unge Mennesker, som at kløve en Favn Brænde eller sy et Par Støvler.

Imidlertid vinde saadanne Anskuelser, som Hr. Lages, virkelig mere og mere Indgang, og det er ikke langtfra, at en stor Del af den arbejdende Befolkning indbilder sig, at det er dem alene, der nærer Staten og som Følge deraf ene og alene har Ret til at regere. Uden paa nogensomhelst Maade at stræbe efter at berøve Nogen, hvem han end er, den politiske Ret, han har, er det da vist paa Tiden, at der allevegne, hvor saadanne Anskuelser komme til Orde, nedlægges en alvorlig Indsigelse derimod.

Men hvem har Skylden for, at slige Anskuelser kunne trives? Det har saa godt som hele den øvrige Del af Befolkningen. Jeg vil nu slet ikke tale om den Del af Folket, som næsten vilde betragte det som en Nedværdigelse at bemænge sig med Politik, thi disse ere uhelbredelige.

Der gives en anden Art af Medborgere, som i Grunden gjerne vilde være med, men som snart for godt Naboskabs, snart for Forretningens Skyld, ere meget forsigtige. De se sig om til alle Sider, spørger Vindfløj og Vejrglas til Raads og erkyndige sig om Pers og Povls Mening. Staaer nu Vinden i et Hjørne, de ikke synes om, og Per

vender mig ikke til en Husmand paa Landet. Sagen er den, at en Husmand hører til „Folket", men derhen regner hverken Hr. Berg eller Hr. Lage en Lærer ved en Skole, naar Skolen har et noget højere Maal end en Almueskole.

og Pøbl muligvis ere uenige, da holde de sig borte, betale deres Skatter og mene dermed at have opfyldt en god Borgers Pligter. Ligesom den første Del ere de i Almindelighed meget ivrige med at klage over, at det gaar galt til; men de beklage, at „deres Stilling ikke tillader dem" at beskjæftige sig med Politik. Disse Folk ere sikkert ikke uhelbredelige; men det kan gjerne være, at der skal en haard Kur til.

Der er imidlertid en tredie og langt større Del, der gjerne vil være med ved festlige Lejligheder, gjerne hører paa en god Skaaltale for Danmark og Grundloven og gjerne bringer Pengeofre for Fædrelandet, dersom det er fornødent. Men en stor Del af disse Folk have det rigtig godt inden Døre, og de ere af en altfor fredsommelig Natur til, at de ville være med, hvor der er, hvad de kalde „politisk Brøvl". Deres Omkvæd er i Reglen: hvad kan det nytte? og med den Overbevisning, at det kan ikke nytte noget at være med, holde de sig borte og overlade Pladsen til Humbugmagere og til Mængden. Hvor stort er i det Hele ikke deres Antal, som uden at rødme ligefrem tilstaa: vi bryde os ikke om Politik, idet de angive snart en snart en anden Grund, men glemme, at det er enhver god Borgers Pligt at bryde sig derom, idet den Politik, som her er Tale om, ikke er politiske Kandestøberier, thi for dem er man endda ikke saa bange. Ved Politik menes her kun den Deltagelse i Fædrelandets Anliggender, som vor fri Forfatning igrunden paalægger Enhver, hvilken Stilling han end indtager. Denne Deltagelse kan være større for Nogle, mindre for Andre, men bør ikke for Nogen være Nul.

Endnu vil jeg med et Par Ord omtale Hr. Lages Formaningstale til Pastor Mørk Hansen. Som sagt gaar den ud paa, at han skal passe sit Embede og ikke beskjæftige sig med Politik. Man hører saa ofte den Mening remsat, og omendskjønt „politiske Præster" næsten er bleven

et Haansord, forekommer den mig dog at være grundfalsk. Skal en Præst ikke ligesaavel som enhver anden omfatte sit Fædreland med Kjærlighed og opfylde sine Borgerpligter? Men desuden forekommer det mig, at ingen mere end den virkelige Præst har Kald til, paa ethvertsomhelst Omraade at bekjæmpe enhver Vranglære og de Løgne, hvorpaa den er begrundet. Hermed vil jeg endnu en Gang bede om Undskyldning for, at jeg for et Øjeblik forlod Hr. Berg og hans Møde.

Paa Grund af, at jeg havde bebrejdet Venstrepartiet, at det søgte at svække Kjærligheden til vor Grundlov, ytrede Berg, at det var fuldstændigt tilladeligt at arbejde for en Grundlovsforandring, det var endog tilladeligt at stræbe efter en hvilken som helst Regeringsform. Dersom det danske Folk, sagde han, kom til den Overbevisning, at Republiken var bedre end vor nuværende Forfatning, var der Ingen, der kunde formene det at stræbe derefter; theoretisk var det ikke engang illoyalt at ville Kongemagten tillivs, og for vor nuværende Konge vilde det ikke være noget større Offer, at Republiken blev indført, end det var for Frederik den 7de, da han fra Enevoldskonge blev konstitutionel Monark. Hr. Berg gjennemgik derpaa en Del af de store Fordele, som en Republik, efter hans Mening, unægtelig havde, og han fremhævede, at den republikanske Bevægelse ikke alene gik igjennem Norge og Sverrig, men ogsaa her i Landet havde han hørt mange agtede Mænd fra forskjellige Egne udtale sig for Republiken. Han og hans Parti ønskede dog ikke republikanske Bevægelser; men disse vilde kun kunde holdes tilbage, hvis man gjensidig betryggede Kongens og Folkets Lykke ved at hævde vor grundlovmæssige Ret til folkelig Selvstyrelse. Hr. Berg vilde imidlertid betragte det som meget uheldigt, om man i Danmark skulde blive nødt til at tænke paa Sligt.

Ja, ganske vist vilde det være meget uheldigt, om vi

skulle „blive nødte til" at tænke derpaa; men saa meget desto heldigere er det da, at det vistnok vil vare længe, forinden denne Nødvendighed staar for Døren. Thi at den skulde være der, hvis det ikke lykkes Hr. Berg og hans Parti at storme „Folkets Selvstyrelse" igjennem, det er der dog vel næppe ret Mange, der tror, og trods alt det Røre, Hr. Bergs Rumlerier er istand til at foraarsage, saa stort er det dog ikke, at en virkelig republikansk Bevægelse staar for Døren, hvis hans Parti ikke faar Magten. I hvert Fald er Hr. Bergs Tale dog rene Ord for Pengene, og den viser ganske godt, hvad han virkelig fører i sit Skjold. Hans „sidste Afstemning" var altsaa en „Advarsel" til Kongen mod en republikansk Bevægelse.

Uagtet Hr. Berg omtalte Kongen paa en Maade, han sikkert selv vil kalde loyal, og omendskjøndt han indklædte sine Ytringer ret forsigtigt, fik han dog sagt en Del om Kongen, som en virkelig loyal Undersaat næppe kan billige. Før sin Tronbestigelse havde Kongen, i Modsætning til sin øvrige Slægt, været bekjendt for sit danske Sindelag; men det hed sig, at han var stærkt paavirket af den doktrinære Reaktion. Kongen nægtede i sin Tid at modtage Statholderembedet i Holsten, en Ordning, hvorved det frisindede Rotwitt-Blixen'ske Ministerium i 1860, ikke uden Grund, haabede at redde Danmark ud af den ulykkelige Stilling, hvori de foregaaende Ministerier havde bragt det. Hr. Berg vilde ikke bebrejde den uansvarlige Konge de Ulykker, der vare overgaaede Danmark efter hans Tronbestigelse, men disse Begivenheder tjente dog ikke til at fremme Hengivenhedsforholdet mellem ham og hans Folk.*) Dertil kom, at Kongens Raadgivere ikke havde havt Held med sig til at skaffe ham Ministerier efter Folkets Hjerte. Hr. Berg kjendte Folkestemningen over hele Landet saa godt som

---

*) En fælles, men uforskyldt Ulykke er dog Noget, der ret besøet burde knytte Konge og Folk sammen.

Kongen, og han erklærede, at Stenen over Frederik den 7des rige Arv, Folkets Kjærlighed, var det endnu ikke lykkedes Kristian den 9de at faa løftet. Hertil kommer, at det „Leve", som Hr. Berg paa et andet Sted af sin Tale udbragte for Kongen, var saa betinget, at det egentlig kun var et „Leve" for Kongen under den Forudsætning, at han i Et og Alt vilde rette sig efter Hr. Bergs og J. A. Hansens Ønsker.*)

Paa den, der nu havde hørt Hr. Bergs Omtale af Kongen og havde lagt Mærke til den Maade, hvorpaa Kongens Person blev draget ind i Forhandlingerne paa en Folkeforsamling, maatte det unægtelig gjøre et ejendommeligt Indtryk at høre Hr. Berg med dybig Harme beklage sig over, at Ministrene paa en ukonstitutionel Maade bragte Kongens Person med ind i Forhandlingerne paa Rigsdagen. Det var naturligvis Hall og Klein, der især ankedes over, men jeg skal kun anføre e t Exempel. Hr. Berg anker over, at Hall under Forhandlingerne om Vajsenhusets Forhold havde indskudt sig under Ansvaret for Kongen.

Vil da Hr. Berg virkelig indbilde sine Tilhørere, at en Minister intet Ansvar har ligeoverfor Kongen? Hvis det er hans Mening, da forekommer det mig at være det bedste Bevis for Urigtigheden heraf, at Grundlovens § 14 siger: „M i n i s t r e n e k u n n e a f K o n g e n e l l e r F o l k e t h i n g e t t i l t a l e s f o r d e r e s E m b e d s f ø r e l s e." Dersom det altsaa, hvad Ingen vil nægte, er konstitutionelt rigtigt, at Ministrene ligeoverfor Kongens Vilje paaberaaber sig Folkethingets, da maa det — saa forekommer det mig — kunne være lige saa konstitutionelt rigtigt, at Ministrene ligeover for Folkethinget paaberaaber sig Kon-

*) Det forekommer mig ogsaa at være en Uforskammethed at sige, at Kongen har hædret en Embedsmand (Schrum) for Noget, denne selv har tilbagekaldt som overilet.

gens Vilje; thi Ministrene ere ansvarlige for begge Statsmagter og kan tiltales af begge.

Paa et Møde her i Byen i Folkeforeningen d. 27de Juni blev det vedtaget, at nedenstaaende Adresse skulde fremlægges til Underskrift af Vælgerne i Bergs Valgkreds:

Til

Hr. Skolelærer C. Berg, Folkethingsmand for Veile Amts 2den Valgkreds.

Det er Dem vistnok tilfulde bekjendt, at der blandt Vælgerne i Deres Valgkreds findes et betydeligt Mindretal, som i høj Grad misbilliger Deres hele Virksomhed som Partifører i Folkethinget, og som navnlig nærer den Overbevisning, at „det forenede Venstre"s Optræden i sidste Samling i flere Retninger har været stridende mod Grundlovens Ord og Aand, hinderlig for den i Grundloven forudsatte Samvirken saavel mellem Regering og Rigsdag, som mellem begge Rigsdagens ligeberettigede Afdelinger, og saaledes hæmmende for den sande Friheds og Ligheds Befæstelse ved nyttige Love.

Denne Misbilligelse af Deres offentlige Færd skulde dog næppe for Tiden have foranlediget os til at henvende nærværende Udtalelse til Dem, hvis De ikke ved Rigsdagssamlingens Slutning havde afsondret Dem ej blot fra Deres politiske Modstandere, men fra samtlige Deres eget Partis Medlemmer, idet De ikke har undseet Dem ved, paa en iøjnefaldende Maade at vise Hs. Maj. Kongen Deres Ringeagt. De har derved, som det synes os, lagt for Dagen, at De baade misbilliger Grundlovens Bud: „Kongens Person er hellig", og trodser det gamle Ord: „Frygter Gud, ærer Kongen!" Vi kunne ikke forklare os denne Deres Optræden anderledes, end at De enten maa mangle den Opdragelse, som bør forudsættes hos en værdig Rigsdagsmand og Folkelærer, eller at De vil vise Dem som en Fjende af vor monarkiske Forfatning. I begge Tilfælde er De sikkert i Strid med Flertallet af Deres politiske Meningsfæller, og i ethvert Fald maa vi undertegnede Vælgere anse Deres Færd for en Forhaanelse baade imod Statens ophøjede Overhoved og imod alle gode Borgere i Landet. Men i denne Forhaanelse vilde Deres Vælgere faa Skin af at tage Del, dersom de modtoge Efterretningen derom i Taushed.

Vi have derfor anseet det for en Pligt som tro Undersaatter og som ærlige Venner af vort Fædrelands Forfatning at udtale for Dem, at vi i højeste Grad misbillige den Adfærd, De viste ved ene at blive siddende, da samtlige øvrige Rigsdagsmænd, ved Rigsdags-Sessionens Slutning, bragte Hs. Maj. Kongen deres Hyldest, og at vi undse os ved at være Vælgere i den eneste Kreds i Landet, hvis Repræsentant har vist en saa usømmelig Adfærd.

Kolding, den 27de Juli 1873.

At Hr. Berg paa Mødet den 20de Juli skjænkede denne Adresse en særlig og udførlig Omtale, det finder

jeg nu ganske rimeligt; men havde det Angreb, som der gjøres paa ham i Adressen virkelig været saa ubeføjet og tilmed saa lavt og smudsigt, som han paastod, da havde det sikkert ikke været vanskeligt at finde en værdigere Maade, hvorpaa en af „Folket“ udvalgt Mand kunde have imødegaaet den, end den Maade, Hr. Berg anvendte.

Billig skal det indrømmes, at Adressen er skarp affattet; men ikke desto mindre ere de Sandheder, den indeholder, sagte i en sømmelig Tone, og man maa ikke glemme det gamle Ordsprog: „der skal skarp Lud til skurvede Hoveder.“

Om Hr. Berg vil fuldføre sin Trusel, at sagsøge Underskriverne, det kan jeg ikke vide endnu, da han først vilde tage det under Overvejelse, naar han fik Adressen. Den er nu imidlertid sendt ham med 285 Underskrifter.

Jeg skal ikke gaa ind paa de fleste af Hr. Bergs Kunststykker med Adressens tydelige Ord, hvorved hele hans Gøglertalent viste sig i sin fulde Glands; men nogle Udtalelser fortjene dog at opbevares.

Adresseforfatterne bleve beskyldte for at have gjort alt Muligt for at faa Adressen optaget i alle baade inden- og udenlandske Blade. Dette er nu ikke Tilfældet; der er Intet gjort, og denne Udtalelse er atter et Bevis paa, hvor lidt der kan stoles paa Hr. Bergs Udsagn, og hvorlidet han betænker sig paa at fremkomme med en Usandhed. Da Adressen var vedtaget, var den ikke længere nogen Hemmelighed, og som en Følge deraf kom den i Byens Blade, og atter som en Følge deraf gik den over i en stor Del af Landets øvrige Blade, uden at der behøvedes at gjøres Noget derfor. Den gik ogsaa over i „Dannevirke“, og jeg omtaler egentlig kun dette for at gjøre opmærksom paa, at Berg i den Anledning udstødte en Trusel mod „Dannevirke“ og Nordslesvigerne. — „Tag Jer iagt“, sagde han, men hvad han vil gjøre dem, veed jeg ikke.

Uagtet jeg var tilstede og tilkjendegav mig som en af Adressens Forfattere, angreb han især den fraværende Mørk Hansen og fik derved Lejlighed til at kalde Præsterne „fortklædte Sjæle", hvorefter han atter under sine Tilhængeres Jubel ombyttede Legeme og Sjæl.

„Nyttige Love", dermed mentes naturligvis saadanne Love, der gave Præsterne høje Lønninger og gode Pensioner.

Ordsproget „Frygt Gud og ær Kongen" huggede han midt over, saaledes, at det tabte sin Mening. Forøvrigt kom han jo, som bekjendt, til det Resultat, at han netop ved den Opførsel, han havde vist, og som vistnok hidtil var bleven betragtet som upassende og brutal, netop havde vist sig som „den loyaleste Undersaat". Hr. Berg kom endog med den mærkelige Udtalelse, at hvis han eller nogen anden Venstremand havde deltaget i det Leve, som Cornelius Petersen udbragte for Kongen, vilde det omtrent have været det samme som at raabe Hurra, naar Borgemester Schrum ønskede, at Venstreførerne bleve hængte.

Man havde sagt, ytrede Berg, at hans Adfærd havde vakt almindelig Misbilligelse. Det troede han ikke, og han tilbød sig at bereise Landet med en af Højrepartiets bedste Talere for at erfare Stemningen; men han vilde ikke rejse med „en Nar med Brix og Bjælder", ej heller med nogen „politisk Skopudser".

Et Leve, som her blev udbragt for Hr. Berg, var ogsaa nærmest motiveret derved, at han, som en ægte loyal Mand, havde givet Kongen den fornødne Advarsel, og Berg takkede, idet han bemærkede, at det nu med Sandhed kunde siges, at Efterretningen om hans Adfærd ikke var bleven modtaget med Taushed.

Ligeoverfor et Forsvar, som Hr. Bergs, og ligeoverfor en Forsamling af hans Tilhængere vilde det næppe have nyttet noget at imødegaa Hr. Bergs mærkelige Begrundelse af sin Handlemaade. Desuden var der andre Ting, som jeg mente var af større Vigtighed at bruge den

knappe Tid til. Derfor indskrænkede jeg mig til at bemærke, at jeg vel kunde indse, at en Mand, der havde saa meget at tage vare paa, som Hr. Berg, ikke kunde svare paa ethvert Angreb, der blev rettet paa ham, men at der gaves Tilfælde, hvor det saa at sige var hans Pligt at tale, og et saadant Tilfælde var tilstede her, hvor hans Adfærd var bleven dadlende omtalt over hele Landet. Hr. Bergs Svar herpaa var ganske ejendommeligt. Han havde nemlig ikke tidligere villet give sine Vælgere nogen Forklaring, *fordi han stolede paa sine Modstanderes Dumhed.* Det er første Gang, jeg har hørt ham nævne Dumhed blandt alle de Lyder og Laster, han ellers plejer at tillægge sine Modstandere. Rigtignok er Hr. Berg baade snild og fiffig, men at han taug stille, *fordi* han stolede paa, at Mørk Hansen, som han angav som „Barnefader til Puslingen", skulde begaa en Dumhed, det er dog større Snildhed og Fiffighed, end man skulde tiltro ham. Det fortjener da ogsaa at erindres, at saavel flere af Bergs Tilhængere, som nogle folkelige Blade, en lang Tid benægtede Rigtigheden af det Passerede, uden at Berg vedkjendte sig sin djærve Advarsel, og først da en Benægtelse viste sig at være en Umulighed, først da kom Foklaringen om „Loyalitet." Imidlertid gled Bergs Forklaring ganske godt ned i den største Del af Forsamlingen.

Jeg bemærkede, at Bergs Opførsel kun var en „*konsekvent Fortsættelse*" af hans og hele Venstres Fremgangsmaade, hvorved de troede at kunne komme saavel vor Forfatning som Kongemagten tillivs.

At Hr. Berg tog mine Ord om, at hans Opførsel var konsekvent, til Indtægt, er næsten en Selvfølge.

Adressen har ikke faaet mange Underskrifter, og dertil ere mange Grunde medvirkende, som det her vilde være for vidtløftigt at omtale. Dersom imidlertid Hr. Berg af Underskrivernes ringe Antal og af Stemningen ved Mødet den 20de Juli vil antage, at „hans sidste Afstemning" er

bleven modtaget med almindeligt Bifald i hans Valgkreds, da tror jeg endnu, at han fejler.

Dengang det socialistiske Røre syntes at være paa sit Højdepunkt, hørte jeg et Par Gange Mogens Sommer og Würtz tale, og jeg hørte dem begge anbefale Hr. Berg, og Würtz anbefalede at holde fast paa ham som Rigsdagsmand, indtil „det Hele ramlede sammen", hvilket snart maatte ske, da Magthavernes Stilling var fuldstændig undergravet. Var nu end Hr. Berg noget mere forsigtig i sine Udtalelser den 20de Juli, og gik han end ikke slet saa vidt i Raahed som de nævnte Herrer, var det dog den samme Aand, der gik igjennem hans hele Tale, og man fristedes til at antage, at han mangler en Del af „den Opdragelse, som bør forudsættes hos en værdig Rigsdagsmand og Folkelærer."

Jeg vilde ønske, at Tid og Plads, i Forbindelse med et udførligt og fuldstændig paalideligt Referat, satte mig istand til at trevle hele hans lange Tale op for at vise, af hvilket Stof den var; men dette lader sig nu ikke gjøre. Jeg maa derfor nøjes med at anføre nogle Exempler, der ville være tilstrækkelige til at vise, hvor godt hans Tale var skikket til at vække Bitterhed og Had, Misundelse og Tvedragt, — samt med at anføre endnu nogle Exempler paa, hvor upaalidelig Hr. Berg er, naar han taler i en Folkeforsamling.

Sagfører Nellemann sagde under sit Forsvar for Socialisterne, at det ikke var lovstridigt at laste, forhaane eller udbrede Had til Forfatningen, og det var ej heller forbudt at ophidse Borgerklasserne mod hinanden; men han indrømmede, at var det end ikke i Strid med Loven, var det dog forkasteligt.

Hr. Berg har nu sikkert ikke gjort sig skyldig i at bruge lovstridige Ord, men at hele hans Tale maa betragtes som i høj Grad forkastelig, derom forekommer det

mig ikke, at Samfundets bedre Del kan nære nogen Tvivl, naar man tænker sig ret om. Og Samfundet har virkelig en bedre og en slettere Del, skjønt den bedre Del ligesaavel findes i Hytten som i Slottet, og den slettere Del ligesaavel kan gaa i fine Klæder som med en hullet Trøje.

Hr. Berg spurgte Forsamlingen om den ikke troede, at der vilde komme et bedre Forhold mellem Mand og Myndighed naar man kunde faa hele den bureaukratiske Sammensværgelse sprængt.

Mon der da ikke findes et ganske godt Forhold mellem Mand og Myndighed hele Landet over? Jeg tror, de Fleste ville svare Jo! — men der gives Undtagelser. Disse ville imidlertid aldrig undgaaes, og hvor findes den bureaukratiske Sammensværgelse undtagen i en ophidset Hjerne? Tror virkelig Hr. Berg selv paa, at der findes Noget, som med Rette kan kaldes en Sammensværgelse. Hr. Bergs hele Omtale af Embedsstanden var skikket til at bibringe Tilhørerne den Forestilling, at Embedsstanden kun bestod af Individer, hvis eneste Maal var høje Lønninger, Titler og Ordener, og hvis Middel til at naa det Maal, de „kriblede og krablede" efter, var spytslikkende Underdanighed ligeoverfor Magthaverne, medens de viste Hovmod ligeoverfor „Folket". Er det saaledes?

Naar man kommer indenfor Kjøbenhavns Volde kastes Folkeviljen i Rendestenen, og Folkets Repræsentanter overdænges med Haan. Saaledes talte omtrent Hr. Berg. Er det Sandhed?

Højre vil regere med eller uden Loven, siger Berg. Endnu har den nærværende Regering da ikke prøvet paa at regere uden Loven.

Iblandt Modstanderne, siger Hr. Berg, findes der Folk, der, naar de seer en Bonde, spørge, om han kan „æde Hø". At denne Bergs Udtalelse ikke skal tages bogstavelig, veed jeg meget vel, men den skal dog tjene til at vise, at der gives Folk, der ikke betragter Bonden som et

Menneske med Menneskerettigheder. Det er muligt, at der endnu kan findes en eller anden gammel dum i Adelsstolthed forstokket Aristokrat, der ikke vil erkjende Bondens Menneskerettigheder, men hvis der virkelig findes saadanne, da er deres Tal ganske vist saa ringe, at den hadefulde og ophidsende Tanke, der ligger i Bergs Ord, savner enhver Berettigelse. En enkelt Svale gjør ingen Sommer.

Den hadefulde Tone, der gaaer igjennem det her Anførte, er saa iøjnefaldende som muligt, og det maa Enhver indrømme, at Hr. Berg ikke er bange for at tage Munden fuld. Det lyder derfor ganske mærkeligt at høre Berg fortælle sine Tilhørere, at hans Modstandere „ikke brød sig om deres Principers Reenhed", men de fulgte den Fremgangsmaade at blive ved med at „dænge paa", og et Hav af Usandheder væltede over ham. Med Hensyn til at „dænge paa", da kunne vist Faa maale sig med Hr. Berg, og med Hensyn til „Renheden", da er det jo vanskeligt at dømme i sin egen Sag; men det turde dog være vist, at der for ham er langt større Grund til at vaske sig, end der er for hans Modstandere.*) Hr. Berg har stor Færdighed i at rette de Beskyldninger, der netop med størst Føje kan gjøres mod ham selv, mod sine Modstandere. Det Foregaaende har givet Exempler nok derpaa, og det Efterfølgende vil give nogle flere.

Et Exempel paa, hvorledes Berg forstaar at sno sig fra en ubehagelig Sag, er ganske betegnende.

Jeg spurgte Berg, hvorledes „det forenede Venstre" kunde forlange Imødekommen af Regeringen, naar de selv viste saa ringe Imødekommen, at der endog havde været

---

*) Hr. Berg udtalte, at han vel vidste, at han ligesaalidt denne Gang som tidligere bragte sine Modstandere til Tavshed, — naar han var borte, kom de frem igjen. Nu derimod, da han stod der, kom de ikke frem. I Anledning af denne Bebrejdelse, som vel nærmest maa antages at være rettet mod Mørk Hansen, skal jeg bemærke, at denne var paa en længere Rejse i Tydskland og altsaa fuldstændig forhindret fra at være tilstede.

Tale om at vedtage Finantsloven i en for Regeringen ubrugelig Skikkelse. Jeg paaberaabte mig i saa Henseende, hvad Thomas Nielsen havde sagt „i sit eget Blad."

Hvad svarede nu Hr. Berg derpaa? — At der ikke var tænkt paa at vedtage Finantsloven i en ubrugelig Skikkelse. At Thomas Nielsen ikke havde noget Blad, men for Resten nok var Mand for at kunne svare for sig selv.

I Folkebladet findes i Slutningen af Juni Maaned en Artikel med Overskrift „Til Forsvar" og underskrevet T. Nielsen. I denne Artikel fortæller T. Nielsen, at han har sagt til Folkethingsmand P. Nielsen: „at det havde han (P. Nielsen) længe vidst, at der var Tale om at vedtage Finantsloven i en for Regeringen ubrugelig Skikkelse, hvilket vilde være det samme som en Nægtelse."

Hvem har nu Ret, — Thomas Nielsen eller Berg? — det tør vel nok antages, at Thomas Nielsen her er den Paalideligste; men i saa Fald kommer Berg med en ham selv vitterlig Usandhed i et meget vigtigt Spørgsmaal; thi at der skulde have været Tale om et saa vigtigt Skridt som at vedtage Finantsloven i en ubrugelig Skikkelse, uden at Berg vidste noget derom, er aldeles utænkeligt. For imidlertid at aflede Opmærksomheden fra Sagen selv fortæller Berg, at „Th. Nielsen har intet Blad;*) men dette vedkommer jo ikke Sagen. Endvidere: „at Th. Nielsen nok kan svare for sig selv", er ligeledes et meningsløst Svar, som imidlertid er godt skikket til at aflede Opmærksomheden fra det, Talen er om. Jeg angreb nemlig det forenede Venstre, men ikke Th. Nielsen; ham paaberaabte jeg mig kun som Vidne.

I et Angreb paa „Dannevirke" ytrede Berg, at Redaktionen af nævnte Blad kaster Haan paa Folkepartiets

*) At Th. Nielsen ikke har noget Blad, er dog kun halvt sandt; thi „Vejle Folkeblad", som trykkes i Th. Nielsens Trykkeri, er jo dog vitterligt hans Organ, ligesom „Kold. Folkeblad" er Bergs.

Førere. Et Øjeblik efter klager han over, at Adresseforfatterne kalde ham „Partifører." Han sagde da: „de kalde mig Partifører, jeg er ikke Fører for Nogen". Denne Paastand er dog vel grov; thi naar Hr. Berg indrømmer, at „Folkepartiet" har Førere, da vil han vel neppe for Alvor bilde Nogen ind, at han staar i de Meniges Rækker.

At Hr. Bergs Tale vrimlede af personlige Angreb, vil jeg slet ikke bebrejde ham, tvertimod vil jeg indrømme, at der gives mange Tilfælde, hvor det er berettiget at angribe Personen, fordi det kan være umuligt at skille Personen fra Sagen. Men hvad man kan forlange af enhver ærekjær Mand, det er, at han ikke forvansker den Sag, paa Grund af hvilken han finder det nødvendigt at komme med personlige Angreb, og mere dristige Forvanskninger end dem, Berg gjorde sig skyldig i, skal man vanskelig kunne tænke sig, og samtidig hermed forstod han paa en snild Maade at bortlede Opmærksomheden fra selve Sagen ved at bruge hensigtsmæssige Stikord.

Før jeg gaaer videre vil jeg gjøre opmærksom paa et godt gammelt Ordsprog: „Skal Løgnen troes, da vil den flikkes med Sandhed."

Berg sagde: „Manden fra Vonsild" — der menes Mørk Hansen — „siger: naar Berg og J. A. Hansen siger, at 16,000 er omtrent 40,000, saa siger hele „Flokken": ja 16,000 er omtrent 40,000."

Dette er fuldstændig Sandhed, saaledes har „Manden fra Vonsild" virkelig sagt; men medens Hr. Berg lægger hele Vægten paa „Flokken", som skal være et fornærmeligt Udtryk, glemmer han at gjøre opmærksom paa, at det ikke alene er Sandhed, at „Manden fra Vonsild" har sagt saaledes, men at det ogsaa er Sandhed, han har sagt.

Det er bekjendt nok, hvilke halsbrækkende Forklaringer J. A. Hansen og Berg er kommen med for trods Grundlovens § 32 at forhindre nye Valgkredses Oprettelse.

Grundloven foreskriver, at Valgkredsene skulle have omtrent 16,000 Indvaanere, men der gives i dette Øjeblik Valgkredse, der have mere end det dobbelte Antal, og J. A. Hansen og Berg fik Medhold hos deres Parti i at forkaste et Forslag om at dele disse Kredse og vedtage en Dagsorden*), hvori der siges, hvad der dog i sig selv er usandt og meningsløst, at Grundlovens Bestemmelse ikke gjør det til en Nødvendighed at forøge Kredsene; — altsaa — at omtrent 16,000 godt kunne være 40,000. En enkelt Stemme i Partiet mente rigtignok, at det forekom ham „dog altfor galt"; men Partiet i sin Helhed gik med de Herrer J. A. Hansen og Berg.

Hr. Berg, der udtaler: „at Loven ikke er lige for Alle", han har en væsenlig Andel i, at **Grundlovens § 32 ikke er** saa **lige for Alle**, som den kunde og burde være. Han har en væsentlig Andel i, at der gives Valgkredse, hvor en Vælger har mindre end Halvdelen af politisk Rettighed mod en Vælger i andre Kredse. Og hvad er Grunden? — man har ondt ved at tænke sig nogen anden end den, at de ny oprettede Valgkredse ikke vilde gavne Partiet.

Man maa blive slaaet af Forbauselse over, at Hr. Berg tør vove at drage et Exempel frem, der viser, hvorledes han og hans Parti har gjort sig skyldig i lige-

---

*) Dagsordenen lød saaledes:

I Betragtning af at Grundlovens § 32 hverken ifølge sin egen Ordlyd eller ifølge den Fortolkning Lovgivningsmagten har givet den gjennem dens Anvendelse, gjør det til en Nødvendighed under de nuværende Forhold at forøge Folkethingskredsenes Antal; og

at Oprettelsen af flere saadanne Kredse iøvrigt findes utilraadeligt, gaar Folkethinget over til den næste Sag paa Dagsordenen.

Denne Dagsorden blev vedtaget den 23de Januar 1872 med 52 Stemmer, hvoriblandt Berg, mod 37. Hele Venstre, med Undtagelse af Povlsen, stemte for Dagsordenen.

Povlsens Ord lød saaledes: „at lade Valgkredse bestaa med 40,000, naar Grundloven siger, at der skal være omtrent 16,000, forekommer mig dog altfor galt."

frem Voldtægt paa Grundlovens klare Ord og Mening.*)

Det tør imidlertid Hr. Berg nok, da han derved finder et forresten ganske uskyldigt Ord, der kan bruges til at ophidse Sindene. Der er maaske blandt alle de Exempler, der kan anføres, ikke noget, der bedre viser, hvor ringe den Kundskab og Dømmekraft er, som Berg tiltror sine Tilhørere. Og en Mand som Berg troer sig berettiget til at tale med om Grundlovens Aand.

„Flokken"! — det er et skrækkeligt Ord! — men hvorledes omtalte Berg sine Modstandere den 20de Juli. „Klatten" — „den lille Klat" — „Klatten ved Porten" — kaldte han dem, ret som det var noget, man skulde vogte sig for at røre ved med sine Støvler!**)

Det var nok i Sommer 13 Aar siden, at Berg ved en Grundlovsfest her i Byen, paa Grund af en Udtalelse af Orla Lehmann, omtrent ytrede sig saaledes: „Det danske Folk vil ikke taale, at man tror om det, at det kan glemme de Mænd, som det skylder Taknemlighed." Disse Ord skulde Bergs Tilhørere og Tilhængere lægge sig paa Sinde, naar Berg angriber Mørk Hansen, og de tilraabe

---

*) I et „aabent Sendebrev" til Berg har Pastor Mørk Hansen i August 1872 med fuld Føje gjort opmærksom paa, at Grundloven ikke kunde indeholde en saa meningsløs Sætning som den, at Valgkredsene skulde bestaa af nøjagtig 16,000.

**) Hr. Berg er forresten ikke saa varsom ligeoverfor sine egne Tilhængere med sine Udtryk. Han sagde saaledes om Folkeforeningens Bestyrelse: „Jo! det er de rette Folk til at vogte vore Gjæs". Ved „vore Gjæs" kan herved kun menes Venstres Tilhængere. Han burde erindre, hvorledes han engang i Anledning af et lille Skrift „Tænk Jer om", hvori Fablen med Ulven og Faarene var benyttet, og hvor der aabenbart ikke var tilsigtet noget Nedsættende for Vælgerne, forklarede disse, at hans Modstandere skjældte „Folket" ud for „Faarehoveder."

Endvidere sagde han omtrent saaledes: „Naar Kongen kommer ud paa Landet og Folk raabe Hurra for ham, da veed de i Grunden ikke, hvorfor de raabe Hurra." Dersom Nogen vilde sige, at Folk, der raabe Hurra for Berg, ikke veed, hvorfor de raabe, da vil det rimeligvis være en stor Fornærmelse mod „Folket.".

ham Bifald. Den Mand, der har Hjerte og Sindelag for vore sønderjydske Brødre og for den danske Sag i Sønderjylland, han burde aldrig glemme, hvad Mørk Hansen har været for den, og hvad han har lidt for den. Han burde aldrig glemme, at der var Ingen, der i Stændersalen stod mere urokket og med mere Rolighed blottede Slesvigholstenernes løgnfulde Rænker end netop Mørk Hansen. Han stod der med den samme Ro og Besindighed, hvormed han nu undertiden staar ligeoverfor Hr. Berg.

Carl Ploug blev da ogsaa omtalt og stærkt angreben, og medens Hr. Berg anførte nogle Ord, som virkelig havde staaet i „Fædrelandet", omtalte han disse paa en saadan Maade, at enhver Tilhører maatte antage, at C. Ploug havde betegnet den hele danske Bondestand, som Trælle, udsprungen af Trælleæt og med Trællemærket paa sin Pande.

„Vor ærede Medborger, Knud Høyer", sagde Berg, „har skrevet, at I ere noget „Skrabsammen", — ja saadan har han nu just ikke skrevet, men det, han har skrevet, betyder da det samme." Hr. Berg fortalte, at han havde læst, hvad jeg havde skrevet, og dog taler han saaledes. Enten er Berg dum og kan ikke forstaa, hvad han læser, eller er han uærlig og lægger en Betydning i mine Ord, som han veed, de ikke har. Flere Tilfælde gives ikke. Da nu Berg ikke er dum og godt kan forstaa mine tydelige Ord, saa er han uærlig i sin Fremstilling. Et saadant Enten—Eller kunde ofte anvendes paa Hr. Berg. Jeg har nemlig sagt, at „det forenede Venstre" ikke forsmaaede noget Middel til at skrabe Stemmer sammen, og jeg har anført forskjellige Exempler derpaa; men derfra og til at kalde Vælgerne i deres Helhed for noget Skrabsammen" er et stort Spring.

Hr. Berg raadede „Knud Høyer" til at anlægge en Snapsefabrik og se, om det derved blev ham (Knud Høyer) muligt at faa Arbejderne med sig.

Hr. Berg ytrede, at han ikke troede, at Adressefor-fatterne havde Skam i Livet; men skammer Hr. Berg sig da ikke ved at komme med en saa ussel Forvridning af mine Ord? Jeg har bebrejdet Berg, at han skruede Brændevinsafgiften op til et Spørgsmaal af en uhyre Vigtighed, ret som om hele Landets Vel og Ve beroede paa en billig Brændevinsskat, og denne Bebrejdelse er fuld-stændig grundet. Men har Hr. Berg nogetsomhelst Bevis for, at jeg har forsøgt Bestikkelse med Noget? Hvorledes kan dog Hr. Berg faa ud af mine Ord, „at Arbejderne kunne kjøbes for Snapse", og det beskyldte han mig ligefrem for at have sagt. Efter denne Beskyldning udbrød han: „Skjænk da op, I Højremænd, og se om Arbejderne gaar med Eder." Hr. Berg sagde endvidere, at Arbejderne mange Gange havde været fristede af „Højre", og han kjendte Tilfælde, hvor Arbejderen havde givet Affald paa gode Stillinger for at hævde sin Overbevisning. Dersom Hr. Berg ikke har slaaende Beviser paa rede Haand, saa skal han høre, at hans Tale er af den Beskaffenhed, at jeg ikke vil betegne den, som den bør betegnes. Sproget er rig-holdigt nok; men der gives Ord, som jeg nødig tager en-ten i Munden eller Pennen. Og tilmed skal han vide, at selv om han kan komme med et enkelt Exempel, da betyder det Intet; thi han talte, som om der fra hans Mod-standeres Side blev forsøgt og benyttet et almindeligt Be-stikkelsessystem.

Imedens jeg ikke kan have Noget imod, at jeg i Hr. Bergs Angreb blev stillet sammen med Mænd som Mørk Hansen, C. Ploug og Bille, — tvertimod! jeg betragter det som en for stor Ære, — saa kan jeg ikke nægte, at jeg har meget imod i politiske Anskuelser at blive stillet sammen med Jakob Davidsen. Hr. Berg skulde dog betænke, at det er ham og hans Parti, der trænger de Folk, der ville Friheden vel, over paa Reaktionens Side; — han skulde i hvert Fald ikke glemme, at J. A. Hansen, naar han svin-

gede med „Folket" fra Højre til Venstre og fra Venstre til Højre, eftersom han kom i Tanker om, har været i en langt større Nærhed af den Side, hvortil Jakob Davidsen hører, end nogensinde Mørk Hansen, Ploug, Bille og min Ringhed.*)

Endnu et eneste Træk af Hr. Berg. Berg havde angrebet Hall, Klein, Mørk Hansen, Ploug, Bille og — Jakob Davidsen, der alle vare fraværende. Ikke desto mindre klagede han over, at jeg angreb J. A. Hansen, der var fraværende og ikke kunde forsvare sig. Jeg afbrød ham og raabte højt: „Mørk Hansen da!" Berg standsede et Øjeblik, saa sig derpaa forundret om i Forsamlingen og udbrød derpaa langsomt og spørgende: „Mørk Hansen? — Mørk Hansen? — Mørk Hansen? — er han fraværende?" — Derpaa hævede han et Papir i Haanden og udbrød med Stentorrøst: „Nej! — Mørk Hansen er ikke fraværende; her have vi hans lille Pusling, og hans Aand svæver over Vandene!" — En tordnende Jubel lønnede denne vellykkede Forestilling.

Hr. Berg havde opfordret en fremragende Mand og Taler til at berejse Landet med sig; men hvis Forsamlinger i Almindelighed ere som Forsamlingen i Kolding den 20de Juli, da har Hr. Berg ikke, navnlig under en Konsul Graus Ledelse, noget at frygte af en alvorlig Mand. Skulde nogen gjøre ham Rangen stridig, da maatte det være en Nar med „Brix og Bjælder"; om denne tillige beklædte en Stilling som „politisk Skopudser", var vist ligegyldigt. Men med slig Konkurrent vilde Hr. Berg jo ej heller rejse.

I Ugebladet „Nær og Fjern" for 6te April 1873 findes Berg som et „Parlamentarisk Stjernebillede." Blandt

*) Berg er ikke nøjeregnende med at give sine Modstandere en Partistilling. For et Par Aar siden rettede jeg paa given Anledning det Spørgsmaal til ham: „Vil De da regne Grev Friis til det national-liberale Parti?" Han svarede ordret: „Gud veed, hvor man ellers skulde regne ham hen."

meget andet, som siges om ham, forekommer den Ytring: „Minister vil han være, og der er 9 imod 1 for, at han ogsaa bliver det — maaske snart."

Jeg kan nu ikke ret tro, at Astronomen Zodiacus har beregnet Hr. Bergs Bane rigtig; idetmindste vil jeg haabe, at han har taget fejl; thi jeg vilde betragte det som et Tegn paa, at Danmark var sunket meget dybt, dersom Hr. Berg skulde faa fat i de Tøjler, hvormed Staten styres.

Men Sagen er ogsaa den, at Berg ikke er et Stjernebillede, men en Komet. Som en Komet er Berg kommet tilsyne paa den politiske Himmel, og den Opsigt, han har vakt, har sikkert langt mindre sin Grund i hans egen Kjærne end i den store urolige, men lidet lysende Hale, han fører med sig. Som Kometer i Almindelighed har han paa sin excentriske Bane bevæget sig med stærkt voxende Hastighed henimod den Sol, hvis Glands og Magt trak ham til sig; men Hastigheden har mod Slutningen været saa stor, at han rimeligvis denne Gang kommer til at gaa udenom, for atter mere og mere at fjerne sig fra det Maal, han saa ivrig stræbte efter. Som bekjendt har man ofte været bange for Kometer, og der er blevet spaaet frygtelige Omvæltninger, og det er da i Almindelighed Halen, hvorfor man især har været bange. Det er til at haabe, at Hr. Bergs Hale af uægte „Folkevilje" vil vise sig ligesaa uskadelig for Samfundsordenen, som de himmelske Kometers Hale hidtil have vist sig for vor Jordklode, og at Folk faa lidt mindre Skræk i Blodet, naar Hr. Berg først har passeret Solen. Kometer kunne imidlertid komme igjen, og efter Iagttagelserne af det første Kredsløb er det ikke altid let at bestemme, naar det vil ske, og det er derfor nødvendigt fremdeles at have Hr. Berg i Kikkerten.

....

Efterskrift.

Dengang nærværende lille Arbejde næsten var færdigt fra Trykkeriet, bragte „Jyllandsposten“ en Beretning om et Møde, som Dhrr. J. A. Hansen, Berg, Bjørnbak og nogle flere Venstremænd have afholdt ved Skanderborg Lørdagen den 20de September.

Der ligger to Maaneder imellem den 20de Juli og den 20de September, og allerede af den Grund er det muligt, at en Beretning om Mødet i Kolding ikke længere har den Interesse, som den muligvis vilde have havt, dersom den var kommet noget tidligere. Det er dog ikke alene, fordi Mødet her i Kolding allerede er en ældre Begivenhed, men endnu mere, fordi flere af Venstrepartiets „bedste Mænd“ have været tilstede den 20de Septbr., at Mødet her maa træde i Skygge for sin yngre Broder, Mødet ved Skanderborg; — ikke at tale om, at Slutningen paa det Hele, blæsende Instrumenter og flagsmykkede Gader, har vist, at vi her i Kolding endnu i nogle Retninger staar tilbage for Skanderborg.

Det er dog ikke for at give min lille Bog Nyhedens Interesse, at jeg kommer med denne Efterskrift; men da Hovedhensigten har været at give et lille Bidrag til Belysning af

Hr. Berg, synes det mig ikke urigtigt at tage nogle af hans Udtalelser i Skanderborg med. De kunne tjene dels til at udfylde, dels til at bekræfte en Del af det tidligere Anførte. Det eneste, hvortil jeg i det Følgende kan støtte mig, er „Jyllandsposten"s Beretning.

Jeg har tidligere omtalt og anført Exempler paa, hvor godt Hr. Berg forstaar med en forbausende Dristighed at rette Angreb paa sine Modstandere, netop der, hvor de Fleste vilde tie, fordi de vide, hvor misligt det er at tale om Strikken i hængt Mands Hus. Hr. Berg er imidlertid ikke forknyt; han siger:

„Højre kan inddeles i de Vidende og de Ikke-Vidende; de Første vide, at Uvidenhed er en Magt: derfor fremstiller de i deres mangfoldige Talerør Sager og Personer saaledes, at Folk kunne forblive uvidende om begge Dele, og Resultatet, der opnaaes, er, at de Ikke-Vidende i Tykt og Tyndt følge bagefter de Vidende."

Hvor meget vidende Hr. Berg anseer sin Tilhørerkreds for at være, kan sees deraf, at han et Øjeblik efter siger, at den Betaling, Rigsdagsmændene fik, var ligefrem lurvet. Jeg kunde nu være enig med Hr. Berg deri, dersom de Diæter, Rigsdagsmændene modtage, skulde være Betaling for deres Arbejde; men det veed Hr. Berg jo meget vel, aldrig har været Hensigten; thi i saa Fald vare de ikke Diæter. Ogsaa her viser det sig altsaa, at Hr. Berg giver en falsk Fremstilling af Sagen, i Tillid til sine Tilhøreres Uvidenhed.

Karakteristisk er det, at han netop sammenligner det, Rigsdagsmændene koste, med Præstelønninger. Ligesom Socialisterne forsømmer han ingen Lejlighed til at nedsætte og mistænkeliggjøre Præsterne. Mon det ikke skulde have sin Grund deri, at han føler, at blandt Præsterne findes de Mænd rundt om i Landet, der mere end mange andre har det naturlige Kald, at imødegaa enhver Vranglære?

Hr. J. A. Hansen giver da ej Hr. Berg noget efter i at bruge Vaaben, der næsten kun synes skikkede til at saare ham selv. Han siger: „for Socialisterne vil det hertillands altid blive en Umulighed at besætte Ministerpladserne, med mindre de National-Liberale og Godsejerne maaske en Gang af Had til „Venstre" gjøre Parti med dem." Man fristes til at knibe sig selv i Armen for at

være vis paa, at man ikke drømmer, men virkelig læser rigtig. Men det er virkelig J. A. Hansen, der taler saaledes, og det paa et Møde, hvor han anbefales af Bjørnbak, der — efter „Jyllandsposten" — har været Medlem af Internationale, og af Snedker Skou fra Randers, der nok ligeledes har været Medlem af samme Selskab, og han glemmer aldeles den Tid, da han svingede over i Oktoberforeningen og drak Champagne med Godsejerne.

Det er ganske artigt, at Hr. Berg „kunde have ønsket, at Højremænd havde givet Møde for i „al Venlighed at skifte Ord med ham og J. A. Hansen." Hvorledes Venligheden var bleven, kan man tænke sig til, naar man har læst Bjørnbaks Udtalelser; men det forstaar sig, det kunde maaske have givet Hr. Berg Anledning til at takke Hr. Bjørnbak, ligesom han takkede Forsamlingen her i Kolding, efterat den havde gjort det mest mulige for at forstyrre og afbryde mig, fordi den havde været saa „liberal" at høre mig.

Det, der dog vel er mest værd at lægge Mærke til, det er, at Hr. Berg „vilde betegne Situationen saaledes, at vi alt befandt os midt i en Forfatningskamp." Det turde derfor være paa Tide, at alle Mand, der ikke ønske Statsskibet ud i Brændingen, kom paa Dækket for at rebe Sejlene, medens det endnu ikke er forsildigt.

Hvorledes Tilstanden skal være, naar Kampen faar det Udfald, Venstre ønsker, det kan man slutte sig til af nogle andre Udtalelser.

Kongemagten betyder Kongens ansvarlige Regering, siger Hr. Berg; men han glemmer eller vil ikke erindre, at Kongens ansvarlige Regering er Ministrene, og ifølge Grundlovens § 14 kunne Ministrene af Kongen tiltales for deres Embedsførelse. Det forekommer mig noget nær en vanvittig Bestemmelse, dersom herved er ment, at Ministrene have den „Særrettighed" at anklage sig selv!

„Den udøvende Magt", siger Hr. Berg, „kunde nærmest sammenstilles med en Skriver eller Forvalter i en Forretning." Men hvis Skriver eller Forvalter skal den udøvende Magt da efter Hr. Bergs Mening være, undtagen det forenede Venstres? Paa Valgdagen gjorde jeg opmærksom paa, at det var det, Partiet vilde have; — dengang nægtede Hr. Berg, at det var Hensigten.

„Den dømmende Magt var ikke anderledes uafhængig

af den lovgivende, end at den sidste fuldstændig var Herre over Domstolenes Ordning." Den „dømmende Magt", hvorpaa her nærmest maa tænkes, er vel Rigsretten; men paa denne Domstols Ordning har „den lovgivende Magt" ingen Indflydelse, uden at der først maa foretages en Grundlovsforandring. Anderledes forholder det sig med de øvrige Domstole; de kunne kun ordnes ved Lov; men desuagtet ere de dog fuldstændig uafhængige af den lovgivende Magt og ere ingenlunde dennes Tjenere. Læs Grundloven fra § 68 til § 73 incl.

At Kongen ikke behøver at være i Forlegenhed for at finde Ministre, det er sagt saa tydeligt som vel muligt.

Hr. Berg sagde: „Ofte kan det imidlertid være rigtigt at tage Tyren ved Hornene", og derfor vilde han „overfor Modstandernes Holdning sige ligefrem, at det „forenede Venstre" ud af sin egen Midte kan danne et Ministerium, ikke ligesaa godt, men langt bedre, end noget, vi hidtil have havt." Han gav Anvisning paa Krabbe i Kleins Sted, og Hr. J. A. Hansen erklærede, at naar Kongen fordrer det, da er det „Pligt, ikke at unddrage sig dette Hverv."

Alle disse Udtalelser ere Ord rent ud af Posen, og de turde være tilstrækkelige til at betegne Stillingen.

I „Jyllandsposten" for den 24de September siges der i en Redaktionsartikel: „Der kan imod de Herrer J. A. Hansens og Bergs Optræden ved denne Lejlighed lade sig indvende Meget, og de Herrers Betragtninger over Forholdene og deres statsretslige Lærdomme forekommer det os, at ethvert tænkende Menneske maa erklære sig uenig i." I denne Udtalse antager jeg, at de Fleste vil give „Jyllandsposten" Ret. Naar derimod Bladet tilføjer: „men noget særlig Nedværdigende for vort politiske Liv kunne vi ikke se i den", da vil jeg tillade mig at være af en anden Mening. Dersom det var Folk med ingen eller uden stor Betydning, der optraadte som de Herrer, da kunde „Jyllandsposten" have Ret; men det er nedværdigende for vort politiske Liv, at et Par Mænd som J. A. Hansen og Berg kunne have den Betydning, som de i Virkeligheden have, ikke fordi J. A. Hansen har været Skomager, eller fordi Berg er Skolelærer, men fordi saagodtsom enhver af deres Udtalelser mer eller mindre er præget med Uvederhæftighedens Stempel. Et Møde som

Mødet i Skanderborg er nedværdigende for vort politiske Liv, fordi det viser, at medens disse Mænd udfolde en amerikansk Driftighed for at vinde Tilhængere, viser en stor Del af Landets Borgere, der misbillige deres Færd, et hollandsk Flegma.

Dersom der er Sandhed i, at det danske Folk elsker Friheden, da er det nedværdigende for vort politiske Liv, at Antallet paa dem, der træde op mod politiske Udskejelser, er saa ringe, men desto større paa dem, der indtage en ligegyldig Tilskuers Stilling. Det er en Nedværdigelse for vort politiske Liv, at det endnu kun er gaaet op for en altfor ringe Del af Folket, at det just ikke er en frivillig Sag, men en ligefrem Pligt at befatte sig med Fædrelandets vigtigste Anliggender. Og det er i højeste Grad vigtigt for Fædrelandet, at Folkets Repræsentanter vælges blandt de bedste, dygtigste, hæderligste og uegennyttigste Mænd, som kunne findes, og lige over for denne Sag kan og bør Ingen, der elsker Friheden, være ligegyldig. Dersom hver Mand var paa sin Post, da var den Betydning, Mænd som J. A. Hansen og Berg har, en ganske anden end nu, — deri er det egentlig, det Nedværdigende for vort politiske Liv ligger.

Det vilde være nedværdigende for os, om disse Mænd skulde naa den Stilling i Landet, hvortil de ved Skanderborgmødet have meldt sig; thi til at beklæde en Ministerplads burde der dog kræves lidt mere end den blotte Dygtighed og meget mere end at være en dygtig Agitator, og det er dog nærmest som Agitatorer, at de Herer ere store.

Jeg vil slutte med det Haab, at de Herrer have taget for stærk Fart og ville, idetmindste for denne Gang, gaa uden om Magtens Sol.

